



معاونت تبلیغات و ارتباطات اسلامی

اداره پاسخگویی به سوالات دینی

احکام نماز جماعت

دوره آموزشی کارشناسان پاسخگویی به سوالات شرعی

گروه علمی احکام اداره پاسخگویی به سوالات دینی

(سال ۱۳۹۸)

در این نسخه تنها نظر چهار تن از فقها آمده است و مطالب کم کاربردتر نیز حذف شده است؛

((غیر قابل انتشار))

فهرست مطالب

۷	فصل اول: حکم نماز جماعت
۷	اهمیت نماز جماعت
۷	شرکت زنان در نماز جماعت
۸	وجوب نماز جماعت
۸	۱- نماز جمعه:
۸	۲- نماز عیدین:
۸	افرادی که باید نماز را به جماعت بخوانند
۹	حکم جماعت نسبت به نمازهای مختلف
۹	الف: نمازهای واجب یومیه:
۹	نمازهای یومیه
۹	الف: اقتدای نمازهای واجب یومیه به واجب یومیه:
۹	ب: نماز امام واجب یومیه و نماز ماموم احتیاطی یومیه:
۹	ج: نماز امام احتیاطی یومیه و نماز ماموم واجب یومیه:
۱۰	د: اقتدای نماز احتیاطی ماموم به احتیاطی امام
۱۰	ه: اقتدای نماز واجب یومیه به نماز جمعه
۱۰	نماز احتیاط
۱۰	الف: نماز یومیه به نماز احتیاط:
۱۰	ب: نماز احتیاط به نماز واجب یومیه:
۱۰	ج: نماز احتیاط به نماز احتیاط:
۱۰	نماز آیات
۱۰	الف: نماز آیات به نماز آیات:
۱۱	ب: نماز آیات به یومیه و بالعکس:
۱۱	نماز طواف
۱۱	نماز میت
۱۱	نوافل
۱۱	الف: نماز استسقاء
۱۱	ب: نماز عیدین
۱۲	ج: نماز عید غدیر
۱۲	جهل به نوع نماز امام جماعت
۱۲	تعداد افراد برای تشکیل جماعت
۱۲	علم ماموم به عدم صحت اقتدا
۱۲	عدول نیت
۱۲	عدول از نیت جماعت
۱۳	اقتداء ماموم به ماموم بعد از اتمام نماز جماعت
۱۳	عدول از نماز جماعت به فرادی
۱۴	حکم قرائت بعد از عدول
۱۴	بازگشت به نیت جماعت بعد از عدول به فرادی
۱۵	شک در نیت فرادی کردن:
۱۵	عدول از نماز فرادی به جماعت
۱۵	تکرار جماعت
۱۵	احتمال فساد نماز اول را می دهند:
۱۵	احتمال فساد نماز اول را نمیدهند:
۱۵	قصد دارد نماز به جماعت خوانده شده را اعاده کند:

۱۵	الف: نماز اولی را به صورت امام جماعت خوانده:
۱۶	ب : نماز اولی را به صورت ماموم خوانده:
۱۶	قصد دارد نمازی را که فردی خوانده به جماعت اعاده کند:
۱۶	فصل دوم: شرایط جماعت نماز
۱۷	شرط اول: عدم حائل
۱۷	تعریف حائل
۱۷	وجود حائل بین امام و مأموم
۱۷	حائل در بعض حالات
۱۷	حائل شدن شیشه
۱۸	حائل شدن ظلمت و غبار و مانند آن
۱۸	حائل شدن دریچه یا پنجره مشبک
۱۸	حائلی که قسمت کوچکی از آن باز است
۱۹	حائل انسانی
۱۹	الف: در بین صفوف هست
۱۹	ب : در حال عبور
۱۹	طولانی شدن صف
۱۹	دیوار محراب
۲۰	درب
۲۰	ستون
۲۰	حدوث حائل در وسط نماز
۲۰	عدم علم به حائل
۲۱	شرط دوم: عدم فاصله
۲۱	مقدار فاصله از سمت راست یا چپ برای اتصال به جماعت
۲۱	اقتدا به امام جماعت قبل از اقتدای صف اول
۲۱	اقتداء افرادی که در آخر صف اول هستند
۲۲	فردی شدن نماز بعض مامومین
۲۲	بطلان نماز صف جلو
۲۳	فاصله بچه ممیز
۲۳	اتصال در طبقات
۲۳	شرط سوم : عدم تقدم ماموم بر امام
۲۳	الف : جلوتر ایستادن:
۲۳	ب : مساوی ایستادن:
۲۳	امام جماعت مرد باشد:
۲۴	امام جماعت زن باشد:
۲۴	ج : جلوتر بودن در حال رکوع یا سجده:
۲۴	د : از روی جهل یا اضطرار یا سهو:
۲۴	چگونگی ایستادن در صف جماعت
۲۴	الف) اگر ماموم یک مرد
۲۵	ب) اگر امام مرد است و ماموم یک زن
۲۵	ج) اگر مامومین یک مرد و یک زن با هم یا یک مرد و چند زن است
۲۵	د) اگر مامومین چند مرد یا چند زن هستند:
۲۵	ه) اگر چند مرد همراه چند زن باشند :
۲۵	شرط چهارم: موقف امام بالاتر از ماموم نباشد
۲۶	نماز در زمین شیب دار
۲۶	مقدار بلندی جای ماموم از امام

۲۶	شرط پنجم: شرط درک جماعت
۲۶	درک رکعت
۲۶	الف : در ابتداء و شروع نماز جماعت :
۲۶	ب : در ادامه و رکعات دیگر :
۲۷	اقتداء در رکوع
۲۷	تأخیر انداختن اقتدا تا زمان رکوع رفتن امام
۲۷	رفتن به رکوع و نرسیدن به رکوع امام
۲۷	رفتن به رکوع و شک در رسیدن به رکوع امام
۲۸	اقتدا کردن هنگام رکوع و بلند شدن امام از رکوع
۲۸	اقتداء به جماعت در سجده آخر نماز جماعت
۲۸	اقتداء به جماعت در تشهد آخر نماز
۲۹	اقتداء در سلام نماز
۲۹	اقتدا به جماعت از فاصله دور
۲۹	شرط مکان سوال فوق
۲۹	زمان الحاق به جماعت
۳۰	کیفیت راه رفتن برای ملحق شدن
۳۰	ذکر در حال حرکت
۳۰	شرط ششم نیت نماز جماعت
۳۰	برای امام جماعت:
۳۰	برای ماموم:
۳۰	تعیین امام در نماز جماعت
۳۱	اشتباه در تطبیق مصداق امام جماعت
۳۱	۱- عمرو عادل بوده:
۳۱	۲- عمرو عادل نبوده :
۳۱	شک در نیت جماعت کردن:
۳۱	فصل سوم: احکام جماعت
۳۱	رعایت طمانینه در نماز جماعت
۳۲	وظیفه ماموم در رکعت اول و دوم
۳۲	الف : نمازهای اخفاتی (آهسته خواندن حمد و سوره)
۳۲	ب: نمازهای جهریه:
۳۲	۱- اگر صدای امام را بشنود:
۳۲	۲- اگر صدای امام را نشنود:
۳۲	۳. اگر بعضی از کلمات امام را بشنود:
۳۳	خواندن سهوی یا خطائی قرائت توسط ماموم
۳۳	تبعیت از امام جماعت
۳۳	الف : تبعیت در اقوال و اذکار
۳۴	الف : تکبیرة الاحرام:
۳۴	۱. قبل از امام جماعت:
۳۴	۲. هم زمان با امام جماعت :
۳۴	۳. سهواً قبل از امام جماعت بگوید:
۳۴	و اگر می خواهد به جماعت برسد :
۳۴	ب : سلام:
۳۴	ج : قرائت، اذکار و تشهد :
۳۴	ب : تبعیت در افعال
۳۵	عدم تبعیت در افعال

۳۵	 حکم سر برداشتن عمدی از رکوع یا سجده
۳۵	 سر برداشتن عمدی و حکم متابعت مجدد
۳۶	 حکم سبقت عمدی در رکوع یا سجده
۳۶	 حکم برخاستن سهوی از رکوع یا سجده
۳۶	 سر برداشتن سهوی از رکوع یا سجده و عدم متابعت عمدی
۳۷	 سر برداشتن از رکوع و سجود و متابعت در برگشت ولی عدم درک امام
۳۷	 در رکوع :
۳۷	 دو سجده :
۳۷	 سر برداشتن سهوی و عدم متابعت سهوی
۳۷	 حکم متابعت مجدد در صورت سبقت سهوی
۳۷	 حکم ذکر در فرض مذکور
۳۸	 حکم ترک متابعت در سبقت سهوی
۳۸	 حکم جماعت در فرض اختلاف فتاوا
۳۸	 قطع نماز به خاطر درک نماز جماعت
۳۹	 تجافی در تشهد
۳۹	 قنوت و تشهد در فرض عقب بودن یک رکعت از امام
۴۰	 شک ماموم در رکعات امام
۴۰	 ترک سهوی حمد و سوره
۴۰	 بعد از رکوع بفهمد:
۴۰	 قبل از رکوع:
۴۰	 وظیفه ماموم در رکعت سوم و چهارم
۴۱	 حکم قرائت در نماز جماعت
۴۱	 دو رکعت آخر امام و اول ماموم
۴۱	 عدم فرصت برای قرائت
۴۱	 عدم فرصت برای قرائت ماموم
۴۱	 عدم فرصت برای سوره ماموم
۴۲	 قرائت سوره و نرسیدن به رکوع امام
۴۲	 جهر و اخفات در قرائت ماموم
۴۲	 بطلان نماز امام
۴۲	 الف) علم ماموم
۴۲	 قبل از نماز
۴۲	 وظیفه ماموم در فرض دیدن نجاست در لباس یا بدن امام
۴۳	 بعد از نماز
۴۳	 در اثناء نماز
۴۳	 ب) علم امام به بطلان نماز
۴۴	 ج) وظیفه ماموم در فرض اشتباه امام
۴۴	 فراموشی امام
۴۵	 فصل چهارم: شرایط امام جماعت
۴۵	 امامت بچه ممیز
۴۵	 امامت زن برای زن
۴۶	 امامت ذی العذر
۴۶	 نسبت به ایستادن و نشستن و خوابیدن
۴۶	 نسبت به کسی که دست یا پا ندارد
۴۶	 حکم نمازهای سابق
۴۶	 امامت کسی که روی میز سجده می کند

نسبت به امامی که با تیمم یا جبیره نماز می خواند	۴۷
امامت کسی که الفاظ را صحیح نمی گوید	۴۷
الف: نسبت به قرائت نماز	۴۷
ب : نسبت به اذکار دیگر نماز(مستحب و واجب):	۴۸
شک در صحت قرائت امام جماعت:	۴۸
امامت کسی که مرض جذام و یا پیسی و یا حد شرعی خورده	۴۸
نماز فرادی در زمان نماز جماعت	۴۸
عدالت امام جماعت	۴۹
ملاک عدالت	۴۹
راههای احراز عدالت	۴۹
۱ - علمی وجدانی یا اطمینان:	۴۹
۲- شهادت :	۴۹
دو شاهد عادل	۴۹
یک شاهد عادل	۵۰
اقتداء دو عادل	۵۰
اقتداء عدهای مجهول الحال	۵۰
شهادت افراد مجهول الحال:	۵۰
۳ - حسن ظاهر:	۵۰
امام جماعت شدن برای کسی که خودش را عادل نمی داند	۵۰
اقتداء به فرد ریش تراش	۵۱
اقتداء به امام جماعتی که قوانین راهنمایی را رعایت نمی کند	۵۱
اقتداء به کسی که ولایت فقیه را قبول ندارد	۵۱
اقتداء به غیر معمم	۵۱
رضایت امام جماعت برای اقتداء	۵۲
اقتداء در نمازی که نظر امام و ماموم فرق می کند	۵۲
مرجحات امام جماعت	۵۲
اقتدا به امام جماعت اهل سنت	۵۳
الف) در مکه و مدینه	۵۳
ب) در غیر مکه و مدینه	۵۳
حکم نماز استداره	۵۳
مستحبات نماز جماعت	۵۳
مکروهات نماز جماعت	۵۴
متفرقات نماز جماعت	۵۴
دعا و شعار بعد از نماز	۵۴
اقامه نماز جماعت در ظهر جمعه	۵۵
حکم مصافحه بعد از نماز	۵۵

فصل اول: حکم نماز جماعت

اهمیت نماز جماعت

چند مساله در باب اهمیت نماز جماعت:

۱- نماز جماعت از مستحبات موکد می باشد و تاکید آن در نمازهای یومیهی ادائیهی صبح و مغرب و عشا، برای کسی که همسایه مسجد هست یا صدای اذان مسجد را می شنود بیشتر می باشد. (حضرت امام، ایت الله سیستانی، ایت الله مکارم)^۱

۲- در روایتی وارد شده اگر یک نفر به امام جماعت اقتدا کند هر رکعت نماز او ثواب صد و پنجاه نماز را دارد و اگر دو نفر اقتدا کنند ثواب ششصد نماز دارد و هر چه بیشتر شوند ثواب نماز بیشتر می شود تا به ده نفر برسند که اگر از ده تجاوز کرد اگر تمام آسمانها کاغذ و تمام دریاها مرکب و درختها قلم و جن و انس و ملائکه نویسنده شوند نمی توانند ثواب یک رکعت آن را بنویسند. (حضرت امام، ایت الله سیستانی، ایت الله مکارم)^۲

۳- مستحب است که انسان صبر کند که نمازش را به جماعت بخواند و نماز جماعتی که مختصر بخوانند از نماز فردای که آن را طول بدهند بهتر می باشد و نماز جماعت از نماز اول وقت که به فردای خوانده شود بهتر است. (حضرت امام، ایت الله مکارم، «ایت الله سیستانی: ولی بهتر بودن نماز جماعت در غیر وقت فضیلت نماز، از نماز فرادا در وقت فضیلت آن، معلوم نیست».)^۳

۴- حاضر نشدن به نماز جماعت از روی بی اعتنائی یا بخاطر استخفاف جایز نیست و سزاوار نیست که انسان بدون عذر نماز جماعت را ترک کند. (حضرت امام، ایت الله سیستانی، ایت الله مکارم)^۴

شرکت زنان در نماز جماعت

آیا شارع مقدس زنان را همانند مردان به شرکت در نماز جماعت مساجد یا جمعه تشویق فرموده یا این که نماز خواندن آنها در خانه بهتر است؟^۵

- شرکت زنان در نماز جمعه و جماعت اشکال ندارد و ثواب جماعت دارد. امام خامنه ای

^۱ توضیح المسائل مراجع ج ۱ م ۱۳۹۹

^۲ توضیح المسائل مراجع ج ۱ م ۱۴۰۰، عروه الوثقی مع التعليقات فصل فی الجماعة،

^۳ قال رسول الله صلى الله عليه وآله: «أتاني جبرئيل مع سبعين ألف ملك بعد صلاة الظهر، فقال: يا محمد! إن ربك يقرئك السلام و أهدى إليك هديتين، قلت: ما تلك الهديتان؟ قال: الوتر ثلاث ركعات و الصلاة الخمس في جماعة، قلت: يا جبرئيل! ما لأمتي في الجماعة؟ قال: يا محمد! إذا كانا اثنين كتب الله لكل واحد بكل ركعة مائة و خمسين صلاة، و إذا كانوا ثلاثة كتب الله لكل واحد بكل ركعة ستمائة صلاة، و إذا كانوا أربعة كتب الله لكل واحد ألفاً و مائة صلاة، و إذا كانوا خمسة كتب الله لكل واحد بكل ركعة ألفين و أربعمئة صلاة، و إذا كانوا ستة كتب الله لكل واحد منهم بكل ركعة أربعة آلاف و ثمانمئة صلاة، و إذا كانوا سبعة كتب الله لكل واحد منهم بكل ركعة تسعة آلاف و ستمائة صلاة، و إذا كانوا ثمانية كتب الله لكل واحد منهم بكل ركعة عشرة ألفاً و مائة صلاة، و إذا كانوا تسعة كتب الله لكل واحد منهم بكل ركعة ستة و ثلاثين ألفاً و أربعمئة صلاة، و إذا كانوا عشرة كتب الله لكل واحد منهم بكل ركعة سبعين ألفاً و ألفين و ثمانمئة صلاة؛ فإن زادوا على العشرة فلو صارت السماوات كلها قرطاساً و البحار مداداً و الأشجار أقلاماً و النملان مع الملائكة كتّاباً، لم يقدروا أن يكتبوا ثواب ركعة. يا محمد! تكبيرة يدرکها المؤمن مع الإمام، خير من ستين ألف حجة و عمرة و خير من الدنيا و ما فيها بسبعين ألف مرة؛ و ركعة يصلّيها المؤمن مع الإمام، خير من مائة ألف دينار يتصدق بها على المساكين؛ و سجدة يسجد بها المؤمن مع الإمام في جماعة، خير من عتق مائة رقبة».

^۴ توضیح المسائل مراجع ج ۱ م ۱۴۰۲، سیستانی توضیح المسائل جامع م ۱۶۷۹،

^۵ توضیح المسائل مراجع ج ۱ م ۱۴۰۱، سیستانی توضیح المسائل جامع م ۱۶۸۰،

^۶ (امام خامنه ای نماز اجوبة الاستفتاءات (فارسی)، ص: ۱۲۰ سوال ۵۹۵، استفتاءات جدید (مکارم)، ج ۱، ص: ۸۷ سوال ۲۶۰؛

- در شرایط فعلی شرکت آنها بهتر و گاهی لازم است. آیت الله مکارم

وجوب نماز جماعت

کدامیک از نمازها واجب است به جماعت خوانده شود؟

۱- نماز جمعه:^۱

در نماز جمعه که جماعت شرط صحت نماز هم است. (حضرت امام خمینی، آیت الله سیستانی، آیت الله مکارم)

۲- نماز عیدین:^۲

۱. در نماز عیدین در صورتی که شرایط وجوب آنها فراهم باشد. (آیت الله سیستانی، آیت الله مکارم)

۲. احتیاط واجب آن است که نماز عید فطر و قربان را در زمان غیبت امام علیه السلام با جماعت نخوانند ولی به قصد رجاء مانع ندارد. حضرت امام ره

۳. جایز است نمایندگان ولی فقیه که از طرف وی مجاز در اقامه نماز عید هستند و هم چنین ائمه جمعه منصوب از طرف او نماز عید را در عصر حاضر به صورت جماعت اقامه نمایند، ولی احوط این است که غیر آنان آن را فردی بخوانند و به جماعت خواندن آن به قصد رجاء نه به قصد ورود، اشکال ندارد. بلکه، اگر مصلحت اقتضا کند که یک نماز عید در شهر برگزار شود، بهتر است که غیر از امام جمعه منصوب از طرف ولی فقیه، کسی متصدی اقامه آن نشود. (امام خامنه ای)

افرادی که باید نماز را به جماعت بخوانند

بر چه کسانی واجب است نمازشان را به جماعت بخوانند؟

۱- وقت برای یاد گیری قرائت تنگ می باشد:

کسی که قرائت نمازش صحیح نیست و قدرت بر تعلیم قرائت دارد ولی وقت برای یاد گرفتن قرائت تنگ است: ^۳

الف: واجب است نمازش را به جماعت بخواند. (آیت الله سیستانی)

ب: بنابر احوط به جماعت بخواند. (حضرت امام خمینی ره، آیت الله مکارم ^۴)

۲- نذر و عهد و قسم

جماعت را به وسیله نذر یا عهد یا یمین بر خود واجب کرده باشد. (حضرت امام خمینی، آیت الله سیستانی، آیت الله مکارم) ^۵

۳- فردی که مبتلا به وسواس می باشد:

اگر ترک وسواس متوقف بر شرکت نماز جماعت است جماعت واجب می شود. امام خمینی ره (آیات عظام سیستانی، مکارم: به حدی وسواس دارد که باعث بطلان نماز می شود) ^۶

۴- در تنگی وقت:

^۱ عروه الوثقی مع التعليقات فصل فی الجماعة م ۱،

^۲ عروه الوثقی مع التعليقات فصل فی الجماعة م ۱، توضیح المسائل مراجع مساله ۱۴۰۷، امام خامنه ای اجوبه سوال ۶۳۵

^۳ - عروه الوثقی ج ۱ فصل فی الجماعة م ۱ توضیح المسائل مراجع ج ۱ م ۱۴۰۵

^۴ - لازم به ذکر است که عبارت ایشان در عروه این چنین است: علی الاحوط لولا الاقوی.

^۵ عروه الوثقی مع التعليقات فصل فی الجماعة م ۱،

^۶ - توضیح المسائل مراجع ج ۱ م ۱۴۰۵

الف: در صورتی که به اندازه درک یک رکعت هم وقت باقی نمانده و امام هم در رکوع است که اگر اقتدا کند یک رکعت او در وقت واقع می شود. (حضرت امام خمینی، آیت الله مکارم)

ب: در صورتی که به اندازه درک یک رکعت هم وقت باقی نمانده و امام هم در رکوع است که اگر اقتدا کند یک رکعت او در وقت واقع می شود و همچنین اگر به جماعت خواندن سبب می شود، که هیچ قسمتی از نمازش در خارج از وقت واقع نشود ولی اگر فردی بخواند بخشی از نمازش در خارج از وقت خوانده می شود. (آیت الله سیستانی)

۵- در صورت امر کردن یکی از والدین به نماز جماعت:^۱

- اگر پدر یا مادر به فرزند خود امر کند که نماز را به جماعت بخواند، چون اطاعت پدر و مادر واجب است بنابراین احتیاط واجب باید نماز را به جماعت بخواند و قصد استحباب نماید. (حضرت امام خمینی، آیت الله مکارم)
- اگر پدر یا مادر به فرزند خود امر کند که نماز را با جماعت بخواند، احتیاط مستحب است که نماز را به جماعت بخواند، البته اگر امر و نهی پدر یا مادر از روی دلسوزی نسبت به فرزند باشد و مخالفتش موجب اذیت آنان شود، مخالفت نمودن فرزند حرام می باشد. (آیت الله سیستانی)

حکم جماعت نسبت به نمازهای مختلف

کدام نمازها را جایز است به جماعت خواند؟

الف: نمازهای واجب یومیه:

نمازهای را که می شود به جماعت اقتداء نمود:

نمازهای یومیه

الف: اقتدای نمازهای واجب یومیه به واجب یومیه:^۲

اگر امام نماز واجب یومیه می خواند می توان تمام نمازهای یومیه را به او اقتدا کرد اگر چه در جهرا و اخفات یا در اداء و قضا و قصر و اتمام باهم متفاوت باشند. (حضرت امام خمینی، آیت الله سیستانی، آیت الله مکارم)

ب: نماز امام واجب یومیه و نماز ماموم احتیاطی یومیه:^۳

اقتدای مأمومی که نمازش را احتیاطاً (مستحب یا واجب) اعاده می کند به امامی که نماز واجب قطعی می خواند جائز است. (حضرت امام خمینی، آیت الله سیستانی، آیت الله مکارم)

ج: نماز امام احتیاطی یومیه و نماز ماموم واجب یومیه:^۴

- اقتداء کسی که نماز واجب یومیه را می خواند به امام جماعتی که نماز یومیه اش را احتیاطاً اعاده می کند، صحیح نمی باشد. حضرت امام خمینی^۱، امام خامنه ای،

^۱ - عروة الوثقی ج ۱ فصل فی الجماعة م ۱ توضیح المسائل مراجع ج ۱ م ۱۴۰۵ رساله امام مسائل متفرقه س ۸۵، سیستانی توضیح المسائل جامع م ۱۶۸۳،

^۲ - عروة الوثقی ج ۱ فصل فی الجماعة م ۳ توضیح المسائل مراجع ج ۱ م ۱۴۰۸ اجوبة الاستفتائات س ۵۷۵

^۳ - عروة الوثقی، ج ۱، فصل ف جماعت، م ۳، سیستانی منهاج ج ۱ م ۷۷۴،

^۴ - عروة الوثقی، ج ۱، فصل ف جماعت، م ۳، سیستانی منهاج ج ۱ م ۷۷۴، امام خانه ای اجوبه الاستفتائات س ۵۸۰، امام خمینی ره تحریر الوسیله فی صلاة الجماعة: فصل فی صلاة الجماعة مسأله ۱،

- بنا بر احتیاط واجب اقتداء کسی که نماز واجب یومیّه را می خواند به امام جماعتی که نماز یومیّه اش را احتیاطاً اعاده می کند، صحیح نمی باشد. (آیت الله سیستانی، آیت الله مکارم)

د: اقتدای نماز احتیاطی ماموم به احتیاطی امام

- بنا بر احتیاط واجب جایز نمی باشد مگر جهت احتیاط امام با ماموم یکی باشد مثل آنکه هر دو به علت احتمال در اشتباه مشترکی نسبت به قبله در نماز یا نمازهای قبل آنها را دوباره می خوانند، یا آنکه برای احتمال در غصبی بودن مکانی که مشترکاً در آن نماز خوانده اند آن را دوباره می خوانند. (حضرت امام خمینی، آیت الله سیستانی، آیت الله مکارم)^۲

ه: اقتدای نماز واجب یومیّه به نماز جمعه

- اشکال دارد. امام خامنه ای و آیت الله مکارم^۳

نماز احتیاط

الف: نماز یومیّه به نماز احتیاط:^۴

- جایز نیست. حضرت امام خمینی ره، آیت الله سیستانی، آیت الله مکارم،

ب: نماز احتیاط به نماز واجب یومیّه:

- به احتیاط واجب جایز نیست. آیت الله سیستانی، آیت الله مکارم،
- جایز نیست. حضرت امام خمینی ره،

ج: نماز احتیاط به نماز احتیاط:

- به احتیاط واجب جایز نیست. آیت الله سیستانی، آیت الله مکارم،

نماز آیات^۵

الف: نماز آیات به نماز آیات:

- خواندن نماز آیات به جماعت (فرقی نمی کند که ادا باشد یا قضاء، از جهت نوع آیه یکی باشند یا فرق داشته باشند) مستحب است. (حضرت امام خمینی، امام خامنه ای، آیت الله مکارم)
- مستحب است نماز آیات را با جماعت بخوانند، ولی بنابر احتیاط واجب نماز آیات در غیر خورشید و ماه گرفتگی - به جماعت - صحیح نمی باشد. آیت الله سیستانی

^۱ (البته در توضیح المسائل مساله ۱۴۰۹ ایشان این فرض مساله را می فرمایند اشکال دارد.

^۲ - عروة الوثقی، ج ۱، فصل ف جماعت، م ۳، سیستانی منهاج ج ۱ م ۷۷۴.

^۳ . سایت ادمین شماره استفتاء: ۹۴۲۱۹۰ تاریخ استفتاء: ۱۳۹۷/۱۰/۲۷ و سایت آیت الله مکارم:

<https://makarem.ir/main.aspx?typeinfo=۲۱&lid=۰&catid=۱۸۱۳۲&mid=۲۵۳۴۸۶>

^۴ (سیستانی منهاج ج ۱ م ۷۷۴، عروة الوثقی، ج ۱، فصل ف جماعت، م ۵، امام خمینی ره تحریر الوسیله فی صلاة الجماعة: فصل فی صلاة الجماعة مساله ۱،

^۵ - عروة الوثقی، ج ۱، فصل ف جماعت، م ۷، امام خامنه ای سایت شماره استفتاء: ۸۹۵۶۷۶ تاریخ استفتاء: ۱۳۹۷/۰۵/۰۶،

ب: نماز آیات به یومیه و بالعکس:

- اقتداء کردن نماز آیات به یومیه و بالعکس جایز نمی باشد. (حضرت امام خمینی، ایت الله سیستانی، ایت الله مکارم)

نماز طواف^۱

الف: اقتداء نماز طواف واجب به نماز طواف واجب به احتیاط واجب جایز نمی باشد. حضرات امام خمینی ره، امام خامنه ای،

سیستانی، مکارم

ب: اقتداء نماز طواف واجب به نماز یومیه :

- جایز نیست. حضرت امام خمینی ره
- به احتیاط واجب جایز نیست. ایت الله سیستانی، ایت الله مکارم

نماز میت^۲

- مستحب است که انسان نماز میت را به جماعت بخواند ولی اقتداء نماز میت به نمازهای دیگر و بالعکس جایز نیست. (حضرت امام خمینی، ایت الله سیستانی، ایت الله مکارم)

نوافل^۳

- نماز مستحبی را که از ابتدا مستحب بوده یا بواسطه نذر و مانند آن واجب شده است نمی تواند به جماعت بخواند. (حضرت امام خمینی، ایت الله سیستانی، ایت الله مکارم)

الف: نماز استسقاء

- جایز می باشد. (حضرت امام خمینی، ایت الله مکارم، ایت الله سیستانی : البته در بعضی از موارد به احتیاط واجب می باشد)

ب: نماز عیدین

۱. می توان نمازی را که واجب بوده و به جهتی مستحب شده، با جماعت خواند؛ مانند نماز عید فطر و قربان که در زمان حضور امام (علیه السلام) واجب بوده و به علت غائب شدن ایشان مستحب می باشد. (ایت الله سیستانی، ایت الله مکارم)
۲. احتیاط واجب آن است که نماز عید فطر و قربان را در زمان غیبت امام علیه السلام با جماعت نخوانند ولی به قصد رجاء مانع ندارد. حضرت امام خمینی ره،
۳. جایز است نمایندگان ولی فقیه که از طرف وی مجاز در اقامه نماز عید هستند و هم چنین ائمه جمعه منصوب از طرف او نماز عید را در عصر حاضر به صورت جماعت اقامه نمایند، ولی احوط این است که غیر آنان آن را فرادی بخوانند و به جماعت خواندن آن به قصد رجاء نه به قصد ورود، اشکال ندارد. بله، اگر مصلحت اقتضا کند که یک نماز عید در شهر برگزار شود، بهتر است که غیر از امام جمعه منصوب از طرف ولی فقیه، کسی متصدی اقامه آن نشود. (امام خامنه ای)

^۱ (مناشک محشی سوال ۷۹۹ و ۸۰۰ چاپ سوم ۱۳۹۱، منهاج الصالحین سیستانی مساله ۷۷۴، عروة الوثقی، ج ۱، فصل ف جماعت، مساله ۴،

^۲ (امام خمینی ره تحریر الوسيله احکام اموات نماز میت مساله ۴، عروه الوثقی الصلاة علی المیت مساله ۶ و ۱۱، سیستانی منهاج ج ۱ مساله ۳۱۰،

^۳ (عروه الوثقی مع التعليقات فصل فی الجماعة مساله ۲، توضیح المسائل مراجع مساله ۱۴۰۷، امام خامنه ای اجوبه سوال ۶۳۵.

ج: نماز عید غدیر^۱

آیا می شود نماز عید غدیر را به جماعت اقتداء نمود؟

- جایز نمی باشد. (حضرت امام خمینی، امام خامنه ای، ایت الله سیستانی، ایت الله مکارم)

جهل به نوع نماز امام جماعت

اگر ماموم نداند نماز امام مستحبی است یا واجب آیا می تواند به او اقتدا کند؟^۲

- در این فرض ماموم نمی تواند به امام اقتدا کند. (حضرت امام خمینی، ایت الله سیستانی، ایت الله مکارم)

تعداد افراد برای تشکیل جماعت

برای انجام نماز جماعت وجود چند نفر لازم است؟^۳

- در نماز عیدین در زمان حضور امام علیه السلام و نماز جمعه، ۵ نفر لازم است که یکی از آنها امام باشد. (حضرت امام خمینی، ایت الله سیستانی، ایت الله مکارم)

- در غیر نماز جمعه با وجود دونفر یکی امام و دیگری ماموم نماز جماعت برقرار می شود، حتی نماز عیدین در زمان غیبت امام علیه السلام. (حضرت امام خمینی، ایت الله سیستانی، ایت الله مکارم)

علم ماموم به عدم صحت اقتدا

اگر امام نمازی میخواند که اقتدا به او صحیح نبوده مثل نماز مستحبی و شخصی اشتباه (چه سهوی و چه جهلی) به او اقتدا کرده و بعد فهمید، وظیفه اش چیست؟^۴

- اگر در اثناء متوجه شد عدول به فردی می کند [نیاز به عدول نیست بلکه قهرا منفرد می شود (امام مکارم)] و نمازش صحیح است و اگر بعد از نماز فهمید نمازش به صورت فردی صحیح است به شرطی که آنچه انجام عمدی و سهوی آن موجب بطلان نماز فردی می شود انجام نداده باشد. (حضرت امام، ایت الله سیستانی، ایت الله مکارم)

عدول نیت

عدول از نیت جماعت

عدول از امام جماعت به امام جماعت دیگر:^۵

^۱ (امام خامنه ای سایت شماره استفتاء: ۹۰۴۶۲۸ تاریخ استفتاء: ۰۸/۰۶/۱۳۹۷، عروه الوثقی مع التعليقات فصل فی الجماعة مساله ۲،

^۲ - توضیح المسائل مراجع ج ۱ م ۱۴۱۰

^۳ - عروه الوثقی ج ۱ فصل فی الجماعة م ۸ م ۳ ص ۲۶۵ منهاج الصالحین سیستانی ج ۱ م ۷۷۵ ص ۲۵۷ تحریر الوسیله ج ۱ م ۲ ص ۲۶۵ اجوبه الاستفتائات خامنه ای س ۵۶۴؛

^۴ - عروه الوثقی ج ۱ فصل فی الجماعة م ۲۳ و منهاج الصالحین سیستانی م ۷۸۸

^۵ (عروه الوثقی فصل فی الجماعة مساله ۱۴، امام خامنه ای سایت شماره استفتاء: ۹۵۸۲۴۷ تاریخ استفتاء: ۲۱/۱۲/۱۳۹۷؛

الف: برای امام جماعت مشکلی نسبت به ادامه یا اتمام نماز جماعت عارض نشود: جایز نمی باشد آیت الله سیستانی و آیت الله مکارم، (حضرت امام: به احتیاط واجب جایز نیست)

ب: برای امام جماعت مشکلی نسبت به اتمام نماز جماعت عارض شود (مثلاً فوت کند یا بی هوش شود یا حدی صادر شود یا متذکر محدث بودنش شود): جایز است یکی از مامومین را مقدم کنند و نماز را با او تمام نمایند. حضرت امام خمینی ره، امام خامنه ای، آیت الله سیستانی، آیت الله مکارم

ج: برای امام جماعت مشکلی نسبت به ادامه نماز به صورت فرد مختار عارض شود مثلاً دیگر نمی تواند نماز را به صورت ایستاده ادامه بدهد و وظیفه اش تبدیل به نماز نشسته می شود:

جایز است یکی از مامومین را مقدم کنند و نماز را با او تمام نمایند. حضرت امام خمینی ره، آیت الله سیستانی، آیت الله مکارم

اقتداء ماموم به ماموم بعد از اتمام نماز جماعت

اگر کسی در نماز جماعت شرکت کند و امام جماعت نمازش شکسته باشد، بعد از اینکه نماز امام در رکعت دوم تمام شد، آیا یکی از مامومین میتواند مقداری جلو برود و ادامه نماز را با جماعت بخواند و نماز مامومین هم به جماعت صحیح باشد؟ مثل زمانی که برای امام جماعت عذری پیش می آید هست یا نه؟ در عروه الوثقی فصل فی الجماعه مسأله ۱۴ لو عرض للإمام ما یمنعه من اتمام صلاته را برخی از علماء مثل آیت الله سیستانی تصریح دارند که در فرض سوال اشکال ندارد، نظر معظم له چیست؟

- مانعی ندارد. امام خامنه ای^۱

اگر دو نفر دیرتر به نماز جماعت برسند و به امام جماعت حاضر اقتدا نمایند وقتی نماز جماعت تمام می شود می تواند یکی از این دو شخص به دیگری در بقیه نماز اقتدا نماید؟^۲

- جایز نیست. امام خامنه ای

عدول از نماز جماعت به فرادی

آیا عدول از نماز جماعت به فرادی صحیح است؟^۳

- انسان می تواند در بین نماز جماعت نیت فرادی کند (حضرت امام خمینی ره)
- اگر مأموم در بین نماز بدون عذر قصد فرادا نماید، جماعتش بنابر احتیاط واجب صحیح نیست؛ ولی نمازش صحیح است مگر آنکه به وظیفه فرادا عمل نکرده باشد که بنابر احتیاط واجب، باید نماز را دوباره بخواند ولی اگر چیزی را کم و زیاد کرده باشد که در صورت عذر، نماز را باطل نمی کند، دوباره خواندن نماز لازم نیست؛ مثلاً اگر از اول نماز قصد فرادا کردن آن را نداشته و حمد و سوره را نخوانده ولی در حال رکوع چنین قصدی برایش پیدا شود، در این صورت می تواند نمازش را به قصد فرادا تمام کند و لازم نیست که آن را دوباره بخواند و همچنین است حکم اگر مأموم در نماز جماعت از اول نماز قصد فرادا کردن آن را نداشته و یک سجده را برای متابعت و همراهی زیاد کرده باشد و بعد از آن چنین قصدی برایش پیش آید، اما اگر مأموم از اول نماز قصد فرادا کردن آن را داشته و حمد و سوره را نخوانده باشد، بنابر احتیاط واجب، جماعت، بلکه اصل نمازش صحیح نمی باشد؛ مگر آنکه

^۱ . سایت ادمین شماره استفتاء: ۵۳۵۵۰۷.

^۲ (امام خامنه ای سایت شماره استفتاء: ۹۲۷۴۲۲ تاریخ استفتاء: ۰۷/۰۹/۱۳۹۷)

^۳ - توضیح المسائل مراجع ج ۱، ۱۴۲۳م، سیستانی منهاج الصالحین ج ۱ م ۷۸۳ ص ۲۵۷، و توضیح المسائل جامع مسأله ۱۷۳۵، عروه الوثقی فصل فی الجماعه مسأله ۱۶.

جاهل قاصر باشد (یعنی در فراگیری مسأله کوتاهی نکرده باشد) و رکنی را به قصد متابعت از امام جماعت، اضافه نکرده باشد که در این صورت لازم نیست نمازش را دوباره بخواند. (آیت الله سیستانی)

- بدون عذر نمی توان از جماعت جدا شد و نیت فردی کرد، خواه از اول تصمیم بر این کار داشته باشد یا در اثناء نماز. (آیت الله مکارم)

حکم قرائت بعد از عدول

اگر نیت مأموم فردی شود آیا خواندن حمد و سوره بر مأموم واجب است؟

الف: اگر بعد از خواندن حمد و سوره امام، مأموم نیت فردی کرد:

- خواندن حمد و سوره بر مأموم لازم نیست. (حضرت امام خمینی)
- اگر مأموم بعد از حمد و سوره امام جماعت، به علت عذری نیت فرادا کند، لازم نیست حمد و سوره را بخواند، ولی اگر بدون عذر باشد، بنابر احتیاط، لازم است همه حمد و سوره را بخواند. (آیت الله سیستانی)
- اگر مأموم به واسطه عذری بعد از حمد و سوره امام نیت فردی کند لازم نیست حمد و سوره را بخواند. آیت الله مکارم

ب: و اگر پیش از تمام شدن حمد و سوره نیت فردی کند:

- باید مقداری را که امام، نخوانده، بخواند (حضرت امام، آیت الله مکارم)
 - اگر مأموم بعد از حمد و سوره امام جماعت، به علت عذری نیت فرادا کند، لازم نیست حمد و سوره را بخواند، ولی اگر بدون عذر باشد یا پیش از تمام شدن حمد و سوره نیت فرادا نماید، بنابر احتیاط، لازم است همه حمد و سوره را بخواند. (آیت الله سیستانی)
- نکته:** احتیاط مستحب است که حمد و سوره از ابتدا خصوصا اگر در اثناء نیت فرادا کند به قصد قربت و رجاء دوباره خوانده شود. (حضرت امام خمینی ره، آیت الله مکارم)^۱

بازگشت به نیت جماعت بعد از عدول به فردی

اگر مأموم در اثناء نماز نیت انفراد کرد آیا می تواند دوباره به نیت جماعت برگردد؟^۲

- بنابر احتیاط واجب نباید دوباره نیت جماعت کند (حضرت امام)
 - نمی تواند دوباره نیت جماعت کند. (آیت الله سیستانی، آیت الله مکارم)
- آیا اگر مأموم در اثناء نماز مردد شود که نیت فردی کند یا نه بعد تصمیم به جماعت بگیرد صحیح است؟^۳**

- نمازش صحیح است (حضرت امام)
- احتیاط واجب نمی تواند دوباره نیت جماعت کند. (آیات عظام سیستانی، آیت الله مکارم)

^۱ - عروه ج ۱ الجماعه مساله ۱۷؛ تحریر ج ۱ فصل فی جماعه توضیح المسائل مراجع ج ۱ م ۱۴۲۴؛ رساله مکارم مساله ۱۲۴۹ و سیستانی م ۷۸۴

^۲ (توضیح المسائل مراجع ج ۱ م ۱۴۲۵، عروه الوثقی فصل فی الجماعه مساله ۲۰؛ سیستانی توضیح المسائل جامع مساله ۱۷۳۷،

^۳ (توضیح المسائل مراجع ج ۱ م ۱۴۲۵، عروه الوثقی فصل فی الجماعه مساله ۲۰؛ سیستانی توضیح المسائل جامع مساله ۱۷۳۷،

شک در نیت فرادی کردن:^۱

اگر شک کند که در بین نماز نیت فرادا کرده یا نه، باید بنا بگذارد که نیت فرادا نکرده است. (حضرت امام خمینی ره، ایت الله سیستانی، ایت الله مکارم)

عدول از نماز فرادی به جماعت

آیا عدول از نماز فرادی به نماز جماعت جایز است؟^۲

- بنا بر احتیاط لازم جایز نیست. (حضرت امام)
- عدول از نماز فرادی به نماز جماعت جایز نیست. (ایت الله سیستانی، ایت الله مکارم)

تکرار جماعت

آیا ماموم یا امام میتوانند نمازی را که به جماعت خوانده‌اند دومرتبه تکرار کنند؟

احتمال فساد نماز اول را می دهند:^۳

- اعاده به صورت جماعت چه امام و چه به صورت ماموم مستحب است. (حضرت امام خمینی، ایت الله سیستانی، ایت الله مکارم)

احتمال فساد نماز اول را نمی دهند:

قصد دارد نماز به جماعت خوانده شده را اعاده کند:

الف: نماز اولی را به صورت امام جماعت خوانده:^۴

- به خاطر مامومین دیگر در نماز های یومیّه جایز بلکه مستحب است ولی جواز آن برای نماز عید مشکل است. (امام خامنه ای)
- جایز است «امام جماعت» که یک بار نماز خود را با جماعت خوانده آن را با جماعت دیگری دوباره بخواند، اما بیش از دوبار اشکال دارد، بنابراین یک امام جماعت می تواند در دو مسجد اقامه جماعت کرده و نماز را دوباره بخواند. (امام خمینی ره، ایت الله مکارم)
- اگر امام یا ماموم بخواهد نمازی را که با جماعت خوانده دوباره با جماعت بخواند، دوباره خواندن آن - رجاء (به امید ثواب) - مانعی ندارد؛ هر چند مستحب بودنش ثابت نیست و اقتدای مأمومی که نماز واجبش را نخوانده به امام جماعتی که

^۱ (عروة الوثقی ج ۱ فصل فی الجماعه مساله ۲۱، سیستانی توضیح المسائل جامع مساله ۱۷۳۸،

^۲ -عروة الوثقی ج ۱ فصل فی الجماعت م ۱۵؛ منهاج الصالحین سیستانی ج ۱ م ۷۸۲ ص ۲۵۷ تحریر الوسیله ج ۱ م ۶ ص ۲۶۵

^۳ - عروه مستحبات جماعه مساله ۱۹

^۴ (استفتاءات (امام خمینی)، ج ۱، ص: ۲۸۰ سوال ۴۸۷؛ استفتاءات جدید (مکارم)، ج ۲، ص: ۱۲۳ سوال ۳۱۴، خامنه ای س ۵۶۹ و سایت شماره استفتاء: ۹۲۸۸۵۷ تاریخ استفتاء:

۱۳۹۷/۰۹/۱۲؛ سیستانی توضیح المسائل جامع مساله ۱۶۸۱،

برای بار دوم نمازش را می-خواند، رجاء مانعی ندارد ولی بنابر احتیاط واجب، مأوم نمی‌تواند به این نماز اکتفاء نماید. آیت الله سیستانی

ب : نماز اولی را به صورت مأوم خوانده:^۱

- اگر جماعت دوم -با وجود این شخص هم- عرفاً غیر از جماعت اول باشد اشکال ندارد. امام خامنه ای
- رجاء (به امید ثواب) مانعی ندارد؛ آیت الله سیستانی
- اگر قبلاً توجّه به امکان اقامه نماز جماعت نداشته باشند و بعداً متوجّه شوند، می‌توانند نماز را به جماعت اقامه کنند و الا ظاهراً جواز اعاده مربوط به جائی است که نماز اول را به صورت امام جماعت خوانده است. آیت الله مکارم

قصد دارد نمازی را که فرادی خوانده به جماعت اعاده کند:^۲

اگر نمازش را فرادی بجا آورده باشد بعد نماز جماعت اقامه بشود مستحب است نماز را به صورت جماعت اعاده نماید و فرقی نمی‌کند که در این نماز دوم امام جماعت باشد یا مأوم باشد. حضرت امام خمینی ره، امام خامنه‌ای، آیت الله سیستانی، آیت الله مکارم

فصل دوم: شرایط جماعت نماز

شرائط نماز جماعت چیست؟

- ۱- بین امام و مأوم حائل نباشد.
- ۲- جای امام از مأوم بلندتر نباشد.
- ۳- بین امام و مأوم فاصله نباشد.
- ۴- مأوم نیت جماعت داشته باشد.
- ۵- مأوم قبل از تمام شدن رکوع امام به جماعت برسد.
- ۶- مأوم جلوتر از امام نایستد.

نکته: توضیح و اختلاف نظر مراجع در مسائل بعد اشاره می‌شود.

^۱ (عروه الوثقی مستحبات جماعه مساله ۱۹؛ خامنه ای س ۵۶۹ و سایت شماره استفتاء: ۹۲۸۸۵۷ تاریخ استفتاء: ۱۳۹۷/۰۹/۱۲؛ سیستانی توضیح المسائل جامع مساله ۱۶۸۱، استفتاءات جدید (مکارم)، ج ۲، ص: ۱۲۳ سوال ۳۱۵؛

^۲ عروه الوثقی مستحبات جماعه مساله ۱۹؛ توضیح المسائل مراجع ج ۱ م ۱۴۰۴ اجوبه الاستفتائات خامنه ای س ۵۶۹ و سایت شماره استفتاء: ۹۲۸۸۵۷ تاریخ استفتاء: ۱۳۹۷/۰۹/۱۲؛

شرط اول: عدم حائل

تعریف حائل

حائل چیست؟

- حائل چیزی است که مانع مشاهده باشد. (حضرت امام، آیت الله مکارم)^۱
- حائل هر چیزی که تفرق و جدایی ایجاد کند بنابر این فرقی نیست بین اینکه مانع مشاهده باشد یا نباشد. (آیت الله سیستانی)^۲

وجود حائل بین امام و مأموم

اگر بین امام و مأموم حائل وجود داشته باشد آیا جماعت صحیح است؟^۳

الف: اگر بین امام و مأموم یا بین مأموم و مأموم دیگر که واسطه اتصال است، حائل باشد، جماعت باطل می شود. (حضرت امام خمینی ره، آیت الله سیستانی، آیت الله مکارم)

ب: اگر امام جماعت، مرد و مأموم زن باشد، چنانچه بین آن زن و امام یا بین آن زن و مأموم دیگری که مرد است و زن به واسطه او به امام متصل شده است حائل باشد، اشکال ندارد؛ اما احکام مربوط به وجود حائل بین صفوف خود بانوان و همچنین در موردی که امام جماعت و مأموم هر دو زن هستند، همانند احکام وجود حائل در نماز جماعت مردان می باشد. (حضرت امام خمینی ره، آیت الله سیستانی، آیت الله مکارم)

حائل در بعض حالات

در چه صورتی حائل مانع صحت جماعت می شود؟

الف: اگر حائل در حال قیام و رکوع باشد جماعت را باطل می کند. (حضرت امام، آیت الله سیستانی، آیت الله مکارم)

ب: اگر مانع در حال نشستن باشد اشکال دارد و باید احتیاط رعایت شود. (حضرت امام، آیت الله سیستانی، آیت الله مکارم)

ج: اگر خیلی کم باشد مثلاً به مقدار یک وجب اگر چه مانع در حال سجده باشد اشکال ندارد. (حضرت امام، آیت الله سیستانی، آیت الله مکارم)^۴

حائل شدن شیشه

اگر بین امام و مأموم شیشه حائل شود آیا جماعت صحیح است؟^۵

^۱ - تحریر الوسیله القول فی شرائط الجماعه الشرط الأول. منهاج الصالحین ج ۲ ص ۲۳۲ م ۷۹۵

^۲ - منهاج الصالحین سیستانی ج ۱ ص ۲۶۲ م ۷۹۵

^۳ - توضیح المسائل مراجع ج ۱ م ۱۴۳۳ و ۱۴۱۱ عروة الوثقی شرائط الجماعه، شرط اول

^۴ - عروة الوثقی شرائط الجماعه م ۱؛ رساله مراجع م ۱۴۳ و ۱۴۱۱. تحریر الوسیله القول فی شرائط الجماعه م ۲ منهاج الصالحین سیستانی ج ۱ م ۲۹۴

^۵ - عروة الوثقی شرائط الجماعه مساله ۳، امام تحریر الوسیله فصل فی شرائط الجماعه م ۱، سیستانی منهاج ج ۱ م ۷۹۵، توضیح المسائل مراجع قبل از مساله ۱۴۱۱، سایت

ادمین شماره استفتاء: ۸۳۱۶۱۳ تاریخ استفتاء: ۱۱/۱۰/۱۳۹۶

- احتیاط مستحب شیشه‌ای که آن طرفش دیده می شود هم نباشد. (حضرت امام، امام خامنه ای)
- جماعت باطل است. (آیت الله سیستانی)
- به احتیاط لازم شیشه هم فاصله نباشد. (آیت الله مکارم)

حائل شدن ظلمت و غبار و مانند آن

آیا ظلمت و غبار و مانند آن و نهر و طریق حائل حساب می شوند؟^۱

- خیر حائل حساب نمی شوند و نماز جماعت صحیح است، مگر اینکه فاصله زیاد شود. (حضرت امام، آیت الله سیستانی، آیت الله مکارم)

حائل شدن دریچه یا پنجره مشبک

آیا دریچه یا پنجره مشبک دار حائل حساب می شود؟^۲

- فقط در صورتی که شبکه‌های آن کوچک باشد طوری که بر آن حائل صدق کند مبطل جماعت خواهد بود، اگر چه بنا بر احتیاط مستحب دریچه مطلقا حائل است. (حضرت امام، آیت الله مکارم)
- اگر عرفا بین مردها چنین نرده ای فاصله و حائل محسوب شود برای جماعت اشکال دارد ولی اگر زنها پشت نرده باشند اشکالی ندارد. (امام خامنه ای)^۳
- اگر تفرق و جدایی ایجاد می کند مانع جماعت می باشد. آیت الله سیستانی

حائلی که قسمت کوچکی از آن باز است

اگر حائلی وجود که دارد که در وسط آن سوراخ می باشد که مشاهده با آن محقق می شود در حائل قیام یا در حال رکوع یا در حال رفتن به سجده، آیا مانع نماز جماعت می باشد؟^۴

- صدق حائل می کند و مانع جماعت می باشد. امام خمینی ره، آیت الله مکارم،
- اگر تفرق و جدایی ایجاد می کند مانع جماعت می باشد. آیت الله سیستانی

^۱- تحریر الوسيله القول فی الشرايط الجماعه م ۱ وعروة الوثقی القول فی شرايط الجماعه م ۴ و منهاج سیستانی م ۷۹۵

^۲- تحریر الوسيله القول فی الشرايط الجماعه م ۱ وعروة الوثقی القول فی شرايط الجماعه م ۵، سیستانی منهاج ج ۱؛ مساله ۷۹۵

^۳. سلام علیکم بنفسی انت یا مولای

ایا نرده های مشبک و غیر مشبک که در حرم های مطهر برای جدا سازی مسیر تردد می گذارند برای صفوف جماعت حائل حساب می شود؟

موارد مختلف است اگر عرفا بین مردها چنین نرده ای فاصله و حائل محسوب شود برای جماعت اشکال دارد ولی اگر زنها پشت نرده باشند اشکالی ندارد .

وضعیت: پاسخ داده شده شماره استفتاء: ۷۴۳۹۹۷ تاریخ استفتاء: ۰۷/۱۲/۱۳۹۵

^۴ (عروة الوثقی فصل فی شرائط الجماعه مساله ۲،

حائل انسانی

الف: در بین صفوف هست

اگر در بین مامومین کسی ایستاده یا نشسته باشد و نماز نمی خواند و واسطه اتصال دیگر مامومین باشد، نماز چه حکمی دارد؟^۱

- در این صورت حائل محسوب شده و جماعت باطل است. (حضرت امام، ایت الله سیستانی)
- حائل نیست مگر اینکه صفی از مردم باشند که نماز نمی خوانند و یا چیزی شبیه این. (آیت الله مکارم)

ب: در حال عبور

آیا حائل غیر مستقر مبطل جماعت است؟

- حائل غیر مستمر مانند عبور یک انسان از جلوی ماموم مبطل جماعت نیست ولی اگر عبور انسان مستمر و پیوسته باشد مبطل جماعت است (حضرت امام، ایت الله سیستانی)
- در صورتی که عبور انسان به صورت پیوسته، صدق سائریت داشته باشد مبطل جماعت است. (آیت الله مکارم)^۲

طولانی شدن صف

اگر بواسطه درازی صف اول، کسانی که دو طرف صف ایستاده اند، امام را نبیند یا بواسطه درازی یکی از صفهای دیگر، کسانی که دو طرف آن ایستاده اند صف جلوی خود را نبیند آیا می توانند اقتدا کنند؟^۳

می توانند اقتدا کنند. (حضرت امام خمینی ره، ایت الله سیستانی، ایت الله مکارم)

دیوار محراب

اگر امام در محراب باشد و به واسطه دیوار محراب او را نمی بیند آیا می توانند اقتدا کنند؟^۴

- نمی توانند اقتدا کنند (حضرت امام خمینی ره، امام خامنه ای)
- اشکال ندارد. (آیت الله سیستانی)
- اگر امام در محراب باشد و کسی پشت سر او اقتدا نکرده باشد کسانی که در دو طرف محراب ایستاده اند و به واسطه دیوار محراب امام را نمی بینند نمی توانند به او اقتدا کنند، بلکه اگر کسی هم پشت سر امام اقتدا کرده باشد کسانی که دو طرف

^۱ - عروة الوثقی فصل فی شرائط الجماعة احدها منهاج الصالحین سیستانی ج ۱ ذیل مساله ۷۹۴، شرائط الجماعة الاول

^۲ - عروة الوثقی القول فی شرائط الجماعة مساله ۱۲، تحریر الوسيله القول فی الشرائط الجماعة م ۶ و منهاج سیستانی م ۸۰۰

^۳ - رساله مراجع م ۱۴۱۲

^۴ - عروة الوثقی شرائط الجماعة مساله ۸، توضیح المسائل مراجع مساله ۱۴۱۱؛ سیستانی منهاج ج ۱ مساله ۸۰۶، امام خامنه ای سایت شماره استفتاء: ۹۶۴۱۴۸ تاریخ استفتاء:

۱۳/۰۱/۱۳۹۸

او ایستاده اند و به واسطه دیوار محراب امام را نمی بینند جماعت آن ها اشکال دارد، ولی صف هایی که پشت سر آن ها قرار دارد نمازشان صحیح است. (ایت الله مکارم)

درب

اگر صفهای جماعت تا درب مسجد برسد نماز این افراد چگونه است؟^۱

- الف: اگر صفهای جماعت تا درب مسجد برسد، کسی که مقابل درب، پشت صف ایستاده نمازش صحیح است و نیز نماز کسانی که پشت سر او اقتدا می کنند صحیح می باشد. (حضرت امام ، امام خامنه ای ایت الله سیستانی ، ایت الله مکارم)
- ب: ولی نماز کسانی که دو طرف ایستاده اند و صف جلو را نمی بینند :
۱. اشکال دارد، بلکه باطل است. (حضرت امام امام خامنه ای)
 ۲. نماز صحیح است. (آیات عظام سیستانی، آیت الله مکارم)

ستون

کسی که پشت ستون ایستاده، اقتدا کردن او چه حکمی دارد؟^۲

- الف) از طرف راست یا چپ بواسطه ماموم دیگر به امام متصل نیست نمی توانند اقتدا کنند. (حضرت امام ، ایت الله سیستانی)
- ب) از طرف راست یا چپ بواسطه ماموم دیگر به امام متصل است:
- از افراد صف جلو کسی را می بیند:
- جماعت صحیح است. (حضرت امام ، ایت الله سیستانی ، ایت الله مکارم)
 - اگر از صف جلو حتی یک نفر را هم نبیند:
 - جماعتش صحیح نیست. (حضرت امام و امام خامنه ای)
 - جماعتش صحیح است (ایت الله سیستانی ، ایت الله مکارم)

حدوث حائل در وسط نماز

آیا پیدا شدن حائل بعد از شروع نماز مبطل جماعت است؟^۳

بله حدوث حائل مانند حائل ابتدایی مبطل جماعت است و نماز فردی می شود. (حضرت امام ، ایت الله سیستانی ، ایت الله مکارم)

عدم علم به حائل

اگر ماموم به حائل بین خود و امام علم نداشته باشد مثلاً نا بینا باشد و اقتدا کند حکم نماز او چیست؟^۴

^۱ - عروة الوثقی شرائط الجماعة مساله ۸، توضیح المسائل مراجع مساله ۱۴۱۳، سایت الدین شماره استفتاء: ۷۲۹۵۸۵ تاریخ استفتاء: ۱۳۹۵/۱۰/۱۷

^۲ - عروة الوثقی شرائط الجماعة مساله ۹، توضیح المسائل مراجع مساله ۱۴۱۴

^۳ - عروة الوثقی فصل فی شرایط الجماعة مساله ۱، توضیح المسائل مراجع مساله ۱۴۳۴، سیستانی منهاج ج ۱: ۷۹۷،

^۴ - عروة الوثقی ۱ فصل فی شرایط الجماعة م ۱۱؛ و منهاج سیستانی م ۸۰۲

- الف : اگر رکنی اضافه نکرده؛ جماعتش باطل می شود و نماز او به طور فردی صحیح است. (حضرت امام ، ایت الله سیستانی ، ایت الله مکارم)
- ب : اگر رکنی اضافه کرده باشد؛ نماز فرادایش نیز باطل است. (حضرت امام ، ایت الله سیستانی ، ایت الله مکارم)

شرط دوم: عدم فاصله

مقدار فاصله از سمت راست یا چپ برای اتصال به جماعت

اگر مأموم فقط از سمت راست یا چپ متصل باشد چه مقدار فاصله از شخص کناری برای او جایز است؟^۱

- مأموم از امام یا از صف جلوتر زیادتر از معمول فاصله نداشته باشد و احتیاط آن است که بین جای سجده مأموم و جای ایستادن امام یا بین سجده کسی که (در صف) عقب ایستاده است و جای ایستادن کسی که (در صف) جلو قرار گرفته، بیشتر از یک قدم معمولی، فاصله نباشد و احتیاط بیشتر از آن این است که جای سجده شخصی که عقب ایستاده بدون فاصله پشت پای کسی که جلوتر است قرار بگیرد. (حضرت امام، امام خامنه ای)
- در نماز جماعت فاصله بین مأموم و امام، نباید عرفاً زیاد باشد؛ بلکه احتیاط واجب آن است که بین جای سجده مأموم و جای ایستادن امام بیشتر از بزرگترین قدم معمولی [یک قدم بزرگ، حدوداً یک متر است.] فاصله نباشد و همین حکم در مورد فاصله انسان با مأمومی که جلوی او ایستاده و از طریق او به امام متصل است، جاری می باشد و احتیاط مستحب آن است که جای ایستادن مأموم با جای ایستادن امام یا کسی که جلوی او ایستاده، بیش از اندازه بدن انسان در حالی که به سجده می رود، فاصله نداشته باشد. (آیت الله سیستانی)
- اگر یک یا چند قدم میان امام و مأموم یا مأمومین با یکدیگر فاصله باشد، بطوری که به آن جماعت گویند مانعی ندارد، بنابراین فاصله شدن یک یا دو نفر که نماز نمی خوانند مانعی ندارد، ولی مستحب است صفوف کاملاً به هم متصل باشد. (آیت الله مکارم)^۲

اقتدا به امام جماعت قبل از اقتدای صف اول

موقعی که امام تکبیره الاحرام گفته آیا صف دوم می تواند قبل از صف جلو تکبیر بگویند؟

- اگر صفهای جلو آماده تکبیرند، صف دوم می تواند احرام ببندند و صف جلو حائل محسوب نمی شود و احتیاط مستحب صبر کردن است (حضرت امام ، ایت الله سیستانی)
- انتظار کشیدن بر خلاف احتیاط است. (آیت الله مکارم)^۳

اقتداء افرادی که در آخر صف اول هستند

اگر مأموم در آخر یکی از دو طرف صف اول نماز ایستاده باشد، آیا می تواند قبل از مأمومینی که بین او و امام ایستاده اند، وارد نماز جماعت شود؟^۱

^۱ - عروة الوثقی ۱ فصل فی شرایط الجماعة الثالث، سیستانی منهاج ج ۱ ص ۲۳۲ الثالث. امام خمینی تحریر الوسیله شرائط الجماعة الثالث،
^۲ - توضیح المسائل مراجع مساله ۱۴۱۷، رساله مکارم مساله ۱۲۴۳ و امام خامنه ای استفتانات ۲۳۲ : منهاج سیستانی بالای مساله ۷۹۶ بخش الثالث
^۳ - تحریر الوسیله القول فی شرایط الجماعة ۳ وعروة الوثقی القول فی شرایط الجماعة ۶ رساله مراجع ۱۴۱۸ اجوبه الاستفتانات س ۵۷۸

اگر مأمومینی که بین او و امام ایستاده‌اند، بعد از این که امام جماعت شروع به نماز کرد، به طور کامل آماده اقتدا نمودن باشند، می‌تواند به نیت جماعت وارد نماز شود. امام خامنه ای

فردای شدن نماز بعض مامومین

اگر نماز افراد صف جلو به خاطر مسافر بودن در دو رکعت تمام شد حکم نماز صفهای بعد چیست؟^۲

۱- بیشتر از یک قدم فاصله است:

- بقاء جماعت اشکال دارد و بنا بر احتیاط واجب نماز فردای می شود ، اگرچه بلا فاصله اقتدا کنند (حضرت امام ره)،
- اگر بعد از سلام نماز فوراً اقتدا کنند ضرری به اتصال نمی زند. آیات عظام امام خامنه ای، آیت الله مکارم «آیت الله مکارم: در ضمن مجرد فاصله شدن به یک صف به جماعت آسیب نمی رساند ولو بلافاصله اقتدا نکنند»
- اگر نماز همه کسانی که در صف جلوی فرد هستند تمام شود و فوراً اقتدا بکنند و فاصله مذکور، عرفاً زیاد باشد یا بیشتر از بزرگترین قدم معمولی باشد، هرچند زیاد هم محسوب نگردد، جماعت صف بعد بنابر احتیاط واجب صحیح نمی‌باشد. (آیت الله سیستانی)^۳

۲- کمتر از یک قدم فاصله است:

- نماز صف بعد درست است ،چه صف جلو اقتدا کنند چه اقتدا نکنند. (حضرت امام ، آیت الله مکارم)
- اگر فاصله مذکور زیاد نباشد ولی کسانی که در صف جلو نمازشان تمام شده و قصد اقتدای مجدد به امام را ندارند به گونه‌ای بایستند که عرفاً حائل محسوب شوند و ارتباط بین صفوف به جهت وجود آن حائل، کلاً قطع گردد، جماعت صف عقب باطل می‌شود و نماز آنان فرادا می‌گردد و اما اگر حائل محسوب نمی‌شوند و فاصله هم عرفاً زیاد نیست ولی بیشتر از بزرگترین قدم معمولی است جماعت صف عقب بنابر احتیاط واجب صحیح نمی‌باشد. (آیت الله سیستانی)^۴

اگر در اثنا نماز فاصله بین امام و ماموم یا بین دو ماموم که یکی واسطه در اتصال دیگری با امام است زیاد شود آیا جماعت صحیح است؟^۵

جماعت باطل شده قهراً فردای می شود (حضرت امام خمینی ره، آیت الله سیستانی، آیت الله مکارم)

بطلان نماز صف جلو

اگر بطلان صف جلو برای صف بعد محرز شود آیا می توانند اقتدا کنند؟

در صورتی که بطلان نماز صف جلو باعث فاصله زیاد (فاصله یک یا چند قدم به تعبیر دیگر فاصله بسیار زیاد؛ مکارم) یا سبب حائلیت شود^۱ جماعت صف بعد باطل می شود و نماز فردای می شود. (حضرت امام خمینی ، آیت الله سیستانی ، آیت الله مکارم)^۲

^۱ (امام خامنه ای اجوبه الاستفتائات سوال ۵۷۸،

^۲ تحریر الوسیله القول فی الشرایط الجماعه م ۷ رساله مراجع م ۱۴۳۸؛ امام خامنه ای سایت شماره استفتاء: ۸۹۰۱۹۲ تاریخ استفتاء: ۱۶/۰۴/۱۳۹۷؛ البته در اجوبه الاستفتائات س ۵۷۷ به صورت مطلق نقل شده است که بقاء جماعت محل اشکال می باشد و فرقی بین اقتداء فوری و غیر فوری نگذاشته اند؛ عروه مساله ۱۹ و ۱۵ شرائط الجماعه و سیستانی منهج مساله ۷۹۹

^۳ . توضیح المسائل جامع، م ۱۷۱۶

^۴ و توضیح المسائل جامع م ۱۷۱۵

^۵ -عروه الوثقی القول فی شرائط الجماعه م ۱۸ و منهج سیستانی م ۸۰۴ رساله مراجع م ۱۴۳۷

فاصله بچه ممیز

اگر بچه ممیز در بین صف جماعت باشد آیا جماعت صحیح است؟^۳

- چنانچه ندانند نماز او باطل است می توانند اقتدا کنند (حضرت امام خمینی ره، امام خامنه ای، آیت الله سیستانی)
- بنابر احتیاط اشکال دارد ولی صرف یک یا دو یا سه بچه عرفاً مصداق فاصله زیاد نمی باشد و مانعی ندارد. (آیت الله مکارم).

اتصال در طبقات

اگر صفوف جماعت بخواهد در طبقات مختلف تشکیل شود، چگونه باید بین آنها اتصال برقرار کرد؟^۴

- در صورتی که طبقات نسبت به یک دیگر علو فاحش نداشته باشد و کسی که در صف اول هر طبقه می ایستد از صف قبل از خودش در طبقه قبل ولویک نفر را ببیند نماز صحیح است. (حضرت امام خمینی ره، مقام معظم رهبری، آیت الله مکارم، آیت الله سیستانی)
- نکته:** اگر شرائط دیگر جماعت باشد مانند نبود حائل و عدم فاصله زیاد و جلوتر نبودن از امام جماعت و از جهت بالا بودن ماموم علو فاحش نباشد اشکالی ندارد.

شرط سوم : عدم تقدم ماموم بر امام

حکم محل ایستادن ماموم در نماز جماعت چیست؟

الف : جلوتر ایستادن:^۵

ماموم نباید جلوتر از امام بایستد - چه مرد باشد چه زن، یک نفر باشد یا چند نفر باشند حضرت امام خمینی ره، آیت الله سیستانی، آیت الله مکارم

ب : مساوی ایستادن:^۶

امام جماعت مرد باشد:

به احتیاط واجب باید کمی عقب تر از امام بایستد. حضرت امام خمینی ره، آیت الله مکارم

^۱ حائل انسانی صف جلو در موضوع حائل بحث از آن شده است مراجعه فرمایید.

^۲ - وعروة الوثقی القول فی شرایط الجماعة م ۲۱ تحریر الوسيله القول فی شرایط الجماعة م ۸

^۳ - عروه شرائط جماعت م ۲۲ : رساله مراجع م ۱۴۱۷ و منهاج سیتانی م ۸۰۵، امام خامنه ای اجوبه الاستفتات سوال ۵۸۵،

^۴ - استفتاءات (امام خمینی) ج ۱، ص: ۲۸۲ ؛ استفتاءات جدید (مکارم)، ج ۱، ص: ۸۴ سوال ۳۴۲؛

^۵ (توضیح المسائل مراجع مساله ۱۴۳۲، سیستانی توضیح المسائل جامع مساله ۱۷۰۴،

^۶ (توضیح المسائل مراجع مساله ۱۴۳۲، سیستانی توضیح المسائل جامع مساله ۱۷۰۴،

- احتیاط واجب آن است که مساوی امام جماعت نایستند و مقداری عقب‌تر بایستند ولی اگر مأوم مرد، تنها یک نفر باشد، اشکال ندارد که مساوی امام بایستد. آیت الله سیستانی

امام جماعت زن باشد:^۱

- احتیاط واجب این است که امام کمی جلوتر بایستد. (حضرت امام)
- احتیاط واجب در یک ردیف بایستند (آیت الله سیستانی)
- مستحب است در یک صف بایستند ولی امام کمی جلوتر بایستد در حدی که امامتش مشخص نباشد. (آیت الله مکارم)^۲

ج: جلوتر بودن در حال رکوع یا سجده:^۳

- جماعت صحیح ولی احوط مراعات تاخر در تمام حالات نماز است به ویژه آنکه در موقع نشستن زانوهایش جلوتر از امام نباشد. (حضرت امام خمینی ره، آیت الله سیستانی)
- احتیاط واجب است که طوری بایستد که در حالت رکوع و سجود جلوتر از امام نباشد. (آیت الله مکارم)

د: از روی جهل یا اضطرار یا سهو:^۴

- نماز فردای می شود بله اگر بلا فاصله متوجه شود و برگردد جماعتش صحیح است. (حضرت امام خمینی ره، آیت الله مکارم)
- نماز فردای می شود اگرچه هم بلا فاصله متوجه شود و برگردد، بنا بر احتیاط واجب جماعتش صحیح نیست. (آیت الله سیستانی)

چگونگی ایستادن در صف جماعت

آیا ایستادن در صف جماعت نسبت به تعداد افراد، و زن و مرد بودن آنها، متفاوت است؟^۵

بله، صور مختلف آن به ترتیب بیان می شود:

الف) اگر مأوم یک مرد

- مستحب است در طرف راست امام، بایستد. (حضرت امام خمینی ره، آیت الله سیستانی)
- مستحب است به امید ثواب الهی، در طرف راست امام، یا کمی عقب تر از او بایستد آیت الله مکارم

^۱ - رساله مراجع ۱۴۸۱، عروة الوثقی فصل فی مستحبات الجماعة، احدها و منهاج سیستانی بعد از م ۷۹۶

^۲ - عروة الوثقی فصل فی مستحبات الجماعة.

^۳ - تحریر الوسیله القول فی شرایط الجماعة الامر الرابع، رساله مراجع مساله ۱۴۳۲، سیستانی توضیح المسائل جامع مساله ۱۷۰۴،

^۴ - عروة الوثقی القول فی شرایط الجماعة م ۲۴ و منهاج سیستانی م ۷۹۷

^۵ - توضیح المسائل مراجع مساله ۱۴۸۰، عروة فصل فی مستحبات الجماعة، احدها، سیستانی منهاج ج ۱ بعد از م ۷۹۶ و توضیح المسائل جامع مساله ۱۷۰۴ و ۱۷۰۵ و ۱۷۰۶ و ۱۷۰۷ و ۱۷۰۸ و ۱۷۰۹.

ب) اگر امام مرد است و ماموم یک زن

- مستحب است طرف راست امام، طوری بایستد که جای سجده او مساوی زانو یا قدم امام باشد. (حضرت امام خمینی، ایت الله مکارم)
- مستحب است در طرف راست امام بایستد ولی بنابر احتیاط واجب باید جای سجده اش مساوی زانو بلکه بنابر احتیاط مستحب پشت قدم امام باشد. (آیت الله سیستانی)

ج) اگر مامومین یک مرد و یک زن با هم یا یک مرد و چند زن است

- مستحب است مرد طرف راست امام و باقی پشت سر امام بایستند. (حضرت امام خمینی، ایت الله مکارم)
- مستحب است مرد طرف راست امام بایستد و یک زن یا چند زن پشت سر امام بایستند؛ البته بنابر احتیاط لازم، حداقل به مقداری که مکان سجده زن مساوی جای دو زانوی امام در حال سجده باشد، از او عقب تر بایستد و احتیاط مستحب است که زن به گونه ای عقب تر باشد که محل سجده او پشت جای ایستادن امام باشد. (آیت الله سیستانی)^۱

د) اگر مامومین چند مرد یا چند زن هستند:

- مستحب است پشت سر امام بایستند. (حضرت امام خمینی، ایت الله مکارم)
- مستحب است مردان پشت سر امام جماعت بایستند و اگر زن باشد باید ماموم زن از امام عقب تر بایستد و این فاصله حداقل به مقداری باشد که جای سجده او مساوی جای دو زانوی امام در حال سجده باشد و احتیاط مستحب است که زن به گونه ای عقب تر باشد که محل سجده او پشت جای ایستادن امام باشد. (آیت الله سیستانی)

ه) اگر چند مرد همراه چند زن باشند :

- مستحب است مردها عقب امام و زنهای پشت مردها بایستند. (حضرت امام خمینی، ایت الله مکارم)
 - مستحب است مردان پشت سر امام جماعت و زنان پشت سر مردان بایستند ولی بنابر احتیاط لازم، حداقل به مقداری که مکان سجده زن مساوی جای دو زانوی امام در حال سجده باشد، از او عقب تر بایستد و احتیاط مستحب است که زن به گونه ای عقب تر باشد که محل سجده او پشت جای ایستادن امام باشد. (آیت الله سیستانی)
- نکته:** آیت الله سیستانی در رساله نظر مشهور را قبول دارند.

شرط چهارم: موقف امام بالاتر از ماموم نباشد

آیا جایز است محل ایستادن امام از محل ایستادن ماموم بلندتر باشد؟^۲

- جای ایستادن امام از جای ماموم بلندتر نباشد مگر آنکه به مقدار بسیار کم بلندتر باشد (بطوریکه عرفاً آن را بلندی حساب نکنند، آیت الله سیستانی) اشکال ندارد. (حضرت امام خمینی، ایت الله سیستانی، ایت الله مکارم)
- بالاتر بودن به مقدار کمتر از یک وجب:^۳
- بنا بر احتیاط به مقداری باشد که عرف امام جماعت را بالاتر نمی داند. امام خمینی ره،

^۱ . توضیح المسائل جامع، م ۱۷۰۶ و ۱۷۰۷

^۲ - رساله مراجع م ۱۴۱۵

^۳ (عروه الوثقی فصل فی شرائط الجماعة الثانی،

- باید به مقداری باشد که عرف امام جماعت را بالاتر از ماموم نداند. آیت الله سیستانی
- اشکالی ندارد. آیت الله مکارم،

نماز در زمین شیب دار

اگر زمین سراشیب باشد و امام در طرف بلندتر بایستد آیا اقتدا به او جایز است؟

در صورتی که شیب زمین زیاد بلند نباشد و مردم آن را مسطح بدانند جایز است. (حضرت امام خمینی، آیت الله مکارم، آیت الله سیستانی)^۱

مقدار بلندی جای ماموم از امام

مقدار بلندی جای ماموم از امام تا چه اندازه مجاز است؟^۲

ملاک صدق جماعت است بر آن ولو اینکه ساختمانهای چند طبقه باشد و اگر به قدری بلند باشد که نگویند اجتماع کرده اند، نماز جماعت صحیح نیست. (حضرت امام خمینی ره، آیت الله مکارم، آیت الله سیستانی)

شرط پنجم: شرط درک جماعت

شرط درک جماعت چیست؟^۳

در نماز جماعت شرط است مأموم در حال قیام امام یا در رکوع امام، به وی رسیده و به او اقتدا نماید اگر مأموم موقعی که امام جماعت در رکوع است اقتدا کند و به رکوع امام برسد، هر چند ذکر امام تمام شده باشد نمازش صحیح است و یک رکعت محسوب می شود؛ اما اگر مأموم اقتدا نماید و به مقدار رکوع خم شود و به رکوع امام نرسد، نمازش به جماعت تشکیل نمی شود.

درک رکعت

الف: در ابتداء و شروع نماز جماعت^۴:

- اگر ماموم در رکعت اول اقتدایش قبل از اینکه امام جماعت از رکوع سر بر دارد به رکوع امام جماعت برسد جماعت را درک کرده است.

ب: در ادامه و رکعات دیگر^۵:

- اگر ماموم در رکعت دوم، سوم یا چهارم در جماعت هست هر چند به رکوع امام جماعت نرسد و این نرسیدن به رکوع اگر عمدی نباشد^۱، جماعت صحیح می باشد

^۱ - همان

^۲ - رساله مراجع م ۱۴۱۶

^۳ (سیستانی توضیح المسائل جامع مساله ۱۷۴۰ و ۱۷۴۱، عروه الوثقی ج ۱ فصل فی الجماعه م ۲۴ و منهاج سیستانی م ۷۸۹، توضیح المسائل مراجع مساله ۱۴۲۷،

^۴ (عروه الوثقی فصل فی الجماعه مساله ۲۴،

^۵ (عروه الوثقی فصل فی الجماعه مساله ۲۴،

اقتداء در رکوع

تأخیر انداختن اقتدا تا زمان رکوع رفتن امام

اگر شخصی در اول نماز جماعت یا در اثنا نماز حاضر باشد ولی اقتدا را تأخیر بیندازد تا امام به رکوع رود نمازش چه حکمی دارد؟^۲

- صحیح است و یک رکعت او محسوب می شود. (حضرت امام، آیت الله سیستانی)
- بنابر احتیاط واجب در صورت عدم وجود مانع شرعی و یا عرفی، اقتدا را تأخیر بیندازد، اگر به خاطر ضرورت تأخیر بیندازد نمازش صحیح است (آیت الله مکارم)

رفتن به رکوع و نرسیدن به رکوع امام

اگر به خیال آنکه در رکوع به امام می رسد اقتدا کند و به مقدار رکوع خم شود ولی امام سر از رکوع بردارد، نمازش چه حکمی دارد؟

- نمازش به طور فردی صحیح است و احتیاط مستحب نماز را اعاده کند. (حضرت امام)
- نماز را فردی تمام و احتیاط واجب اعاده کند. (آیت الله مکارم)
- اگر مأموم اقتدا نماید و به مقدار رکوع خم شود و به رکوع امام نرسد، نمازش به جماعت تشکیل نمی شود و در صورتی که مطمئن بوده به رکوع امام می رسد نمازش فردا محسوب می شود و می تواند نمازش را فردا تمام کند یا برای رسیدن به رکعت بعد نماز را شکسته و رها کند و اما اگر مطمئن نبوده و به احتمال رسیدن به رکوع اقتداء نموده، نمازش باطل است. (آیت الله سیستانی)^۳

رفتن به رکوع و شک در رسیدن به رکوع امام

اگر موقعی که امام در رکوع است اقتدا کند و به مقدار رکوع خم شود و شک کند به رکوع امام رسیده یا نه حکم چیست؟^۴

- نمازش به طور فردی صحیح است و احتیاط مستحب نماز را اعاده کند. (حضرت امام)
- نماز را فردی تمام و احتیاط واجب اعاده کند. (آیت الله مکارم)
- اگر شکش بعد از تمام شدن رکوع است هم نماز و هم جماعتش صحیح است والا جماعتش باطل ولی می تواند نمازش را به نیت فردی تمام کند (آیت الله سیستانی)

^۱ فرض تأخیر عمدی در مسائل بعدی در بحث شرائط نماز جماعت اشاره خواهد شد.

^۲ - عروة الوثقی ج ۱ فصل فی الجماعه م ۲۴؛ رساله سیستانی ۱۴۰۸؛ تحریر ج ۱ مساله ۱۲ فصل فی جماعه

^۳ - عروه فصل فی الجماعه مساله ۲۴؛ توضیح المسائل مراجع ج ۱ م ۱۴۲۷

^۴ - توضیح المسائل مراجع ۱۴۲۸ و رساله سیستانی ۱۴۰۹ و عروه فصل فی الجماعه ۲۵ و ۲۶؛ منهاج سیستانی م ۷۹۰

اقتدا کردن هنگام رکوع و بلند شدن امام از رکوع

اگر موقعی که امام در رکوع است اقتدا کند و هنوز به رکوع نرفته امام سر از رکوع بردارد حکم چیست؟^۱

- مخیر است نیت فرادی کند یا صبر کند تا امام برخیزد و آن را رکعت اول حساب کند به شرطی که برخاستن امام زیاد طول نکشد (حضرت امام خمینی ره، امام خامنه ای)
- مخیر است که فرادی کند یا همراه با امام به سجده رود و بعد از ایستادن تکبیر را به قصد اعم از تکبیره الاحرام و ذکر مطلق بگوید یا برای رسیدن به رکعت بعد نماز را قطع کند (آیت الله سیستانی)
- نیت فرادی می کند و نمازش صحیح است و اعاده ندارد. (آیت الله مکارم)

اقتداء به جماعت در سجده آخر نماز جماعت

- اگر فرد موقعی برسد که امام در سجده اول یا دوم رکعت آخر نماز است، آیا می تواند برای درک ثواب جماعت اقتداء نماید؟^۲
۱. بهتر است که در این جماعت داخل نشود اگر بخواهد که به فضیلت نماز جماعت برسد، نیت کرده و تکبیر می گوید و با امام یک سجده یا دو سجده را انجام داده و تشهد می خواند، سپس بعد از سلام امام می ایستد و مجدد نیت و تکبیره الاحرام بگوید و نماز را تمام نماید و احتیاط را ترک نکند به این که این نماز را بدون نیت و تکبیر مجدد تمام کند و اعاده اش نماید. حضرت امام خمینی ره،
 ۲. می تواند برای درک ثواب نماز جماعت تکبیری به قصد اعم از تکبیره الاحرام و ذکر مطلق بگوید و امام را در سجده و تشهد به قصد قربت مطلقه یعنی قصد خواندن خصوص تشهد نماز را نداشته باشد؛ بلکه نیتش در خواندن تشهد، به طور کلی قربۀ الی الله باشد تبعیت کند و بعد از سلام امام جماعت بلند شود و تکبیری به قصد اعم از تکبیره الاحرام و ذکر مطلق بگوید و نماز را تمام نماید. آیت الله سیستانی
 ۳. می تواند برای درک ثواب نماز جماعت تکبیری به قصد رجاء بگوید و امام را در سجده و تشهد تبعیت کند و بعد از سلام امام جماعت بلند شود و مجدد نیت و تکبیره الاحرام بگوید و نماز را تمام نماید. آیت الله مکارم

اقتداء به جماعت در تشهد آخر نماز

- اگر فرد موقعی برسد که امام مشغول خواندن تشهد آخر نماز است، آیا می تواند برای درک ثواب جماعت اقتداء نماید؟^۳
- می تواند برای درک ثواب جماعت بعد از نیت و گفتن تکبیره الاحرام بنشیند (نشستن معمولی، نه نیم خیز) و می تواند تشهد را (آیت الله سیستانی : به قصد قربت مطلقه یعنی قصد خواندن خصوص تشهد نماز را نداشته باشد؛ بلکه نیتش در خواندن تشهد، به طور کلی قربۀ الی الله باشد) با امام بخواند همچنان که می تواند خواندن آن را ترک نماید؛ ولی سلام را (آیت الله سیستانی : بنابر احتیاط واجب) نگوید و صبر کند تا امام سلام نماز را بدهد، بعد بایستد بدون آنکه دوباره نیت کند یا تکبیره

^۱ - توضیح المسائل مراجع ج ۱ م ۱۴۲۹؛ توضیح المسائل سیستانی ۱۴۱۰ و عروه فصل فی الجماعه ۲۷، منهاج سیستانی م ۷۹۲، امام خامنه ای سایت شماره استفتاء: ۹۶۳۱۰۱ تاریخ استفتاء: ۱۳۹۸/۰۱/۱۰،

^۲ (عروه الوثقی فصل فی الجماعه مساله ۲۹، امام خمینی ره؛ تحریر الوسیله؛ فصل فی صلاة الجماعة، مساله ۱۵، سیستانی؛ منهاج؛ ج ۱؛ ۷۹۳،

^۳ - توضیح المسائل مراجع ج ۱ م ۱۴۳۱ اجوبۀ الاستفتائات س ۵۶۷ عروه فصل فی جماعه ۲۸؛ سیستانی منهاج ج ۱؛ ۷۹۳، توضیح المسائل جامع مساله ۱۷۵۶،

الاحرام بگوید، حمد و سوره را بخواند و آن را رکعت اول نماز خود محسوب نماید و نماز را ادامه دهد. (حضرت امام خمینی ره، امام خامنه‌ای، آیت الله سیستانی، آیت الله مکارم)

اقتداء در سلام نماز

آیا موقع سلام نماز جماعت (نه موقع تشهد) به نماز جماعت متصل شد؟^۱
- در سلام نمی شود متصل به جماعت شد. امام خامنه ای

اقتدا به جماعت از فاصله دور

اگر ماموم حضور در جماعت پیدا کرد و فاصله اش با صفها زیاد بود مثلاً بیست متر آیا می تواند از همانجا اقتدا کند و بعد خود را به جماعت برساند؟^۲

- اگر ماموم به نماز جماعت حاضر شود و ببیند که امام جماعت در رکوع هست و بترسد که اگر خودش را به صف نماز جماعت برساند امام جماعت از رکوع سر بر می دارد می تواند نیت نماز جماعت کرده و در همان جایی که هست تکبیر بگوید و به رکوع برود و بعد خودش را به جماعت برساند بشرط اینکه از قبله منحرف نشود و موانع نماز جماعت مانند حائل یا بالاتر بودن امام جماعت نباشد (حضرت امام خمینی ره، امام خامنه ای، آیت الله سیستانی، آیت الله مکارم)

شرط مکان سوال فوق

آیا شرط است که مورد سوال فوق در مسجد باشد؟^۳
در مورد مطلب مذکور فرقی بین مسجد و غیر مسجد نمی کند. (حضرت امام خمینی ره، آیت الله سیستانی، آیت الله مکارم)

زمان الحاق به جماعت

در فرض سوال فوق چگونه خودش را به جماعت برساند؟^۴

- می تواند خودش را در رکوع یا بعد از رکوع یا در سجده یا بین سجده ها یا بعد از سجده ها یا در حال قیام برای رکعت بعد به جماعت ملحق کند. حضرت امام خمینی ره،
- می تواند خودش را در رکوع یا بعد از رکوع یا بعد از سجده ها یا در حال قیام برای رکعت بعد به جماعت ملحق کند اما در حال سجده و بین دو سجده حرکت کردن برای ملحق شدن به جماعت محل اشکال است. آیت الله سیستانی،
- می تواند خودش را در رکوع یا بعد از سجده ها به اینکه بایستد و به آنها ملحق شود خواه مامومین و امام ایستاده یا نشسته باشند اما در موارد دیگر مانند بعد از رکوع بین سجده ها ملحق شدن اشکال است. آیت الله مکارم

^۱ امام خامنه ای سایت شماره استفتاء: ۹۳۴۲۱۸ تاریخ استفتاء: ۱۳۹۷/۱۰/۰۱؛

^۲ عروه الوثقی ۶۵۹/۱/فصل فی الجماعه م ۳۰ و منهاج خوئی و سیستانی م ۷۹۴، امام خامنه ای سایت شماره استفتاء: ۸۸۰۷۹۴ تاریخ استفتاء: ۱۳۹۷/۰۳/۲۰؛

^۳ عروه الوثقی ۶۵۹/۱/فصل فی الجماعه م ۳۰ و منهاج خوئی و سیستانی م ۷۹۴

^۴ عروه الوثقی ۶۵۹/۱/فصل فی الجماعه م ۳۰ و منهاج خوئی و سیستانی م ۷۹۴، امام خامنه ای اجوبه الاستفتائات سوال ۵۵۱.

کیفیت راه رفتن برای ملحق شدن

- آیا برای راه رفتن بخاطر ملحق شدن به نماز جماعت باید پاها را روی زمین بکشد؟^۱
- کشیدن پا لازم نیست، یعنی حتی می تواند راه برود، بطوریکه صورت نماز از بین نرود. (حضرت امام، ایت الله مکارم)
 - کشیدن پا لازم نیست، ولی بهتر است پاهای خود را بکشد. (آیت الله سیستانی)

ذکر در حال حرکت

- آیا ماموم در زمان ملحق شدن می تواند ذکر بگوید؟^۲
- بنابر احتیاط واجب در حال حرکت قرائت یا اذکار نماز که شرط آنها طمانینه می باشد، را نگوید. (حضرت امام خمینی ره، آیت الله سیستانی)
 - بنابر احتیاط مستحب در حال حرکت قرائت یا اذکار نماز که شرط آنها طمانینه می باشد، را نگوید. (آیت الله مکارم)

شرط ششم نیت نماز جماعت

آیا شرط نماز جماعت نیت جماعت هست؟

برای امام جماعت:^۳

- نیت جماعت شرط نیست و حتی نیت امام بودن هم لازم نیست چه از اول ملتفت باشد یا نباشد بله برای حصول ثواب نیت امامت لازم است. (حضرت امام خمینی، امام خامنه ای، ایت الله مکارم)
- لازم نیست بجز در جمعه و عیدین و صلوة معاده (نمازش را به فردای یا جماعت خوانده ولی دوباره می خواهد برای یک گروه دیگر به جماعت بخواند) (آیت الله سیستانی)

برای ماموم:^۴

- لازم است که نیت جماعت کند والا جماعت برای او متحقق نمی شود اگر چه افعال واقوال را همراه امام بگوید. (حضرت امام خمینی، امام خامنه ای، ایت الله سیستانی، ایت الله مکارم)

تعیین امام در نماز جماعت

آیا لازم است که ماموم امام جماعت را در نیت معین کند؟^۵

- ماموم باید امام را معین کند ولی دانستن اسم او لازم نیست، بلکه به صورت اجمالی تعیین امام کند کفایت می کند مثلاً اگر بگوید اقتدا می کنم به امام حاضر کافی است. (حضرت امام خمینی، ایت الله سیستانی، ایت الله مکارم)

^۱ - عروه الوثقی ۱/۶۵۹/فصل فی الجماعه م ۳۰ و منهاج خوئی و سیستانی م ۷۹۴

^۲ - عروه الوثقی ۱/۶۵۹/فصل فی الجماعه م ۳۰ و منهاج خوئی و سیستانی م ۷۹۴

^۳ - عروه الوثقی ج ۱ فصل فی الجماعه م ۸؛ سیستانی منهاج الصالحین ج ۱ م ۷۷۶ ص ۲۵۷ تحریر الوسیله ج ۱ م ۳ ص ۲۶۵؛ اجوبه الاستفتائات امام خامنه ای س ۵۵۱،

^۴ - عروه الوثقی ج ۱ فصل فی الجماعه م ۸؛ سیستانی منهاج الصالحین ج ۱ م ۷۷۶ ص ۲۵۷ تحریر الوسیله ج ۱ م ۳ ص ۲۶۵؛ اجوبه الاستفتائات امام خامنه ای س ۵۵۱،

^۵ - توضیح المسائل مراجع م ۱۴۶۰، عروه الوثقی ج ۱ فصل فی الجماعه مساله ۹،

اشتباه در تطبیق مصداق امام جماعت

اگر مکلف به امام جماعتی اقتدا کرد بنابر اینکه مثلاً زید است و بعد معلوم شد شخص دیگری مثلاً عمرو بوده حکم چیست؟^۱

۱- عمرو عادل بوده:

- مطلقاً نمازش چه فردی و چه جماعت صحیح است. (حضرت امام خمینی، ایت الله سیستانی)
- اگر قصدش اقتدا به امام حاضر بوده نماز جماعتش صحیح است ولی اگر قصدش اقتدا به امام خاصی بوده است جماعتش باطل و نمازش به صورت فردی در صورتی که رکنی کم و زیاد نکرده باشد صحیح است. (آیت الله مکارم)

۲- عمرو عادل نبوده :

الف: اگر بعد از نماز متوجه شود:

- اگر منافی با فردی انجام نداده (اگر رکنی کم یا زیاد نکرده) به صورت فردی نمازش صحیح است. (حضرت امام خمینی، ایت الله مکارم)
 - مطلقاً نمازش چه فردی و چه جماعت صحیح است. (آیت الله سیستانی)
- ب: در وسط نماز :

- اگر رکنی را کم یا زیاد نکرده باشد نیت فردی کند (حضرت امام خمینی، ایت الله سیستانی، ایت الله مکارم)

شک در نیت جماعت کردن:^۲

سوال: اگر کسی بین نماز شک کند که آیا اقتدا کرده است یا فرادا نمازش را می خواند حکم چیست؟

- اگر شک کند که نیت نماز جماعت کرده است باید بنا بگذارد که نیت جماعت نکرده است و نماز را به صورت فردی تمام نماید هر چند بداند که بخاطر نماز جماعت بلند شده است ولی چنانچه در حالی باشد که وظیفه مأموم است مثلاً به حمد و سوره امام گوش می دهد باید نماز را به جماعت تمام کند. حضرت امام خمینی ره
- اگر در بین نماز شک کند که اقتدا کرده یا نه، چنانچه به نشانه‌هایی اطمینان یا یقین پیدا کند که اقتدا کرده، باید نماز را به جماعت تمام کند و در غیر این صورت، باید نماز را به نیت فرادا تمام نماید. آیت الله سیستانی، آیت الله مکارم

فصل سوم: احکام جماعت

رعایت طمانینه در نماز جماعت

در هنگامی که امام در حال خواندن قرائت است آیا بر مأموم رعایت طمانینه و آرامش واجب است؟^۳

^۱ - عروه فصل فی جماعه مساله ۱۲: تحریر الوسیله ج ۱ م ۲۶۵؛ سیستانی مسائل منتخبه مساله ۳۷۰

^۲ (عروه الوثقی ج ۱ فصل فی الجماعه مساله ۱۱، سیستانی توضیح المسائل جامع مساله ۱۷۴۶، توضیح المسائل مراجع مساله ۱۴۲۲،

^۳ - عروه الوثقی ج ۱، فصل فی احکام الجماعه م ۶، سایت ادمین شماره استفتاء: ۳۵۲۰۷۴ تاریخ استفتاء: ۱۳/۰۴/۱۳۹۲

- رعایت طمانینه برای ماموم واجب نیست گرچه احتیاط مستحب آن است که رعایت کند. (حضرت امام خمینی، امام خامنه ای، ایت الله سیستانی)
- رعایت طمانینه واجب، لازم است. (آیت الله مکارم)

وظیفه ماموم در رکعت اول و دوم

وظیفه ماموم در رکعت اول و دوم در حالی که امام در حال خواندن قرائت است چیست؟

الف: نمازهای اخفاتی (آهسته خواندن حمد و سوره)^۱

- ماموم نباید در دو رکعت اول نماز حمد و سوره بخواند. (حضرت امام)
- بنابر احتیاط واجب نخواند. (آیت الله سیستانی، آیت الله مکارم)

ب: نمازهای جهریه:

۱- اگر صدای امام را بشنود:^۲

- ولو اینکه کلمات را تشخیص نمی دهد باید حمد و سوره را نخواند. (حضرت امام خمینی ره، امام خامنه ای، ایت الله مکارم، ایت الله سیستانی)

نکته: در نمازهای جهریه که صدای امام شنیده می شود: ۱- ترک قرائت، واجب ۲- سکوت، احتیاط مستحب ۳- ذکر، جایز است. (حضرت امام خمینی ره، ایت الله سیستانی، «آیت الله مکارم: بنابر احتیاط به مقداری که منافات با سکوت ندارد اکتفا بشود»)^۳

۲- اگر صدای امام را نشنود:^۴

- مستحب است؛ که حمد و سوره را بخواند ولی باید آهسته بخواند و اگر سهوا بلند بخواند اشکال ندارد. (حضرت امام خمینی ره، امام خامنه ای، ایت الله مکارم، ایت الله سیستانی)

۳. اگر بعضی از کلمات امام را بشنود:^۵

- احتیاط واجب ترک حمد و سوره است مطلقا. (حضرت امام خمینی ره، ایت الله مکارم)
- می تواند آن مقدار را که نمی شنود به قصد قربت مطلقه بخواند. (آیت الله سیستانی)

آیا در علت نشنیدن صدای امام فرقی در حکم مسئله نیست؟^۱

^۱ - تحریر الوسيله ج ۱ ص ۲۷۱. توضیح المسائل مراجع ج ۱ ص ۷۹۵ م ۱۴۶۶ و ۱۴۶۲، منهاج الصالحین سیستانی ج ۱ ص ۷۹۵ م ۸۱۲

^۲ - توضیح المسائل مراجع ج ۱ ص ۷۹۴ م ۱۴۶۲، امام خامنه ای سایت شماره استفتاء: ۹۵۵۱۵۵ تاریخ استفتاء: ۱۱/۱۲/۱۳۹۷؛

^۳ - عروة الوثقی ج ۱ فصل فی احکام الجماعة م ۱

^۴ - توضیح المسائل مراجع ج ۱ ص ۷۹۴ م ۱۴۶۲، عروة الوثقی فصل فی احکام الجماعة مساله ۱، امام خامنه ای سایت شماره استفتاء: ۹۵۵۱۵۵ تاریخ استفتاء: ۱۱/۱۲/۱۳۹۷؛

^۵ - توضیح المسائل مراجع ج ۱ ص ۷۹۴ م ۱۴۶۳،

- فرقی در حکم عدم سماع بین اینکه به خاطر دوری باشد یا اصلاً ماموم ناشنوا باشد یا به خاطر صداهای زیاد اطراف باشد، نیست. (حضرت امام خمینی، ایت الله سیستانی)
- فرقی در حکم عدم سماع بین اینکه به خاطر دوری باشد یا به خاطر صداهای زیاد اطراف باشد، نیست اما ناشنوا بنا بر احتیاط واجب حمد و سوره نخواند. (آیت الله مکارم)

ماموم صدایی می شنود ولی نمی داند صدای امام است یا صدای کسی دیگر آیا می تواند حمد و سوره بخواند؟^۲

- می تواند حمد و سوره بخواند. (حضرت امام خمینی، ایت الله سیستانی)
 - بنابر احتیاط واجب حمد و سوره نخواند. (آیت الله مکارم)
- اگر ماموم بگمان اینکه آنچه می شنود صدای امام جماعت نیست و حمد و سوره را خواند و بعد معلوم شده آنچه می شنیده است صدای امام جماعت بوده، یا سهواً حمد یا سوره را بخواند، حکم نمازش چیست؟^۳**
- نمازش صحیح می باشد. (حضرت امام خمینی، ایت الله سیستانی، آیت الله مکارم)

خواندن سهوی یا خطائی قرائت توسط ماموم

اگر ماموم سهواً حمد و سوره را بخواند حکم نمازش چیست؟^۴

- اگر ماموم سهواً حمد و سوره را خواند و یا به خیال اینکه صدایی که می شنود صدای امام نیست و حمد و سوره را بخواند و بعد بفهمد صدای امام بوده نمازش صحیح است. (حضرت امام، ایت الله سیستانی، آیت الله مکارم)

تبعیت از امام جماعت

الف : تبعیت در اقوال و اذکار

آیا در نماز جماعت ماموم باید در اقوال هم از امام تبعیت کند ؟

^۱ - عروة الوثقی ج ۱، فصل فی احکام الجماعة ۲

^۲ - توضیح المسائل مراجع ج ۱ م ۱۴۶۴

^۳ (عروة الوثقی ج ۱، فصل فی احکام الجماعة مسأله ۴،

^۴ - توضیح المسائل مراجع ج ۱ م ۱۴۶۴

الف : تکبیره الاحرام:^۱

۱. قبل از امام جماعت:

- ماموم نباید تکبیره الاحرام را پیش از امام بگوید. (حضرت امام ، ایت الله سیستانی ، ایت الله مکارم)
- ۲. هم زمان با امام جماعت :

- بنابر احتیاط واجب تا تکبیر امام تمام نشده تکبیر نگوید. (حضرت امام، ایت الله مکارم)
- بنابر احتیاط مستحب تا تکبیر امام تمام نشده تکبیر نگوید. (آیت الله سیستانی)

۳. سهواً قبل از امام جماعت بگوید:

در این صورت نمازش فرادی می شود. (حضرت امام، ایت الله سیستانی، ایت الله مکارم)

واگر می خواهد به جماعت برسد:^۲

- می تواند عدول به نماز نافله کند و آن را دو رکعتی تمام کند. (حضرت امام خمینی ره، امام خامنه ای، آیت الله مکارم)
- یا عدول به نماز نافله کند و بعد از دو رکعت نافله به جماعت ملحق شود و یا از همان ابتدا نماز واجبش را بشکند و به جماعت ملحق شود. (آیت الله سیستانی)

ب : سلام: ۳

- اگر ماموم پیش از امام عمداً هم سلام دهد نمازش صحیح است. (حضرت امام خمینی ره، امام خامنه ای، ایت الله مکارم، آیت الله سیستانی)

ج : قرائت، اذکار و تشهد: ۴

- متابعت از امام در اقوال واجب نیست، یعنی لازم نیست متاخر از امام جماعت یا هم زمان با امام اذکار را بگوید و فرقی بین اذکار واجب و مستحب نیست و فرقی نمی کند که اذکار را از امام بشنود یا نشنود اگر چه احتیاط مستحب است متاخر از امام انجام دهد خصوصاً جایی که صدای امام را می شنود و همچنین ماموم می تواند ذکرهای زیادتری در نماز بگوید که امام آنها را نمی گوید و همچنین می تواند ذکرهای مستحبی که امام ترک کرده است را بگوید (حضرت امام ، ایت الله سیستانی ، ایت الله مکارم)

ب : تبعیت در افعال

آیا متابعت ماموم از امام در افعال نماز واجب است؟^۱

^۱ - عروه احکام جماعت مساله ۱۳ ، توضیح المسائل مراجع ج ۱ م ۱۴۶۷

^۲ - عروه احکام جماعت مساله ۱۴ ، تحریر الوسیله ج ۱ ص ۲۷۵ م ۱۰. منهاج الصالحین سیستانی ج ۱ م ۸۲۸ و مسائل منتخبه مساله ۳۸۸ م، امام خامنه ای سایت شماره استفتاء: ۸۶۶۲۷۵ تاریخ استفتاء: ۱۳۹۷/۰۲/۲۰؛

^۳ - عروه الوثقی ج ۱. فصل فی احکام الجماعه م ۱۳ منهاج الصالحین سیستانی ج ۱ ص ۲۶۸ م ۸۱۵، توضیح المسائل مراجع ج ۱ م ۱۴۶۸. امام خامنه ای سایت شماره استفتاء: ۹۶۰۸۲۸ تاریخ استفتاء: ۱۳۹۸/۱/۲،

^۴ - عروه الوثقی ج ۱. فصل فی احکام الجماعه مساله ۱۳ و ۱۵. توضیح المسائل مراجع ج ۱ م ۱۴۶۹، منهاج الصالحین سیستانی ج ۱ ص ۲۷۰ م ۸۲۱.

- متابعت در افعال بر ماموم واجب است یعنی افعال نماز را یا باید با امام یا کمی بعد از امام انجام دهد. (حضرت امام خمینی ره، امام خامنه‌ای، آیت الله سیستانی، آیت الله مکارم)

عدم تبعیت در افعال

اگر ماموم در افعال نماز عمداً از امام تبعیت نکند آیا نمازش باطل می‌شود؟^۲

- فقط معصیت کرده ولی نماز و جماعتش صحیح است؛ اما اگر در دو رکن پشت سر هم جلو یا عقب بیافتد بنا بر احتیاط واجب باید نماز را دوباره بخواند گرچه بعید نیست نمازش صحیح باشد و فرادی شود. (حضرت امام خمینی ره، امام خامنه‌ای)
- جماعتش بنا بر احتیاط واجب باطل می‌شود ولی اگر به وظیفه منفرد عمل کند نمازش صحیح است. (آیت الله سیستانی)
- احتیاط واجب آن است که نماز را تمام کند و دوباره بخواند. (آیت الله مکارم)

خلاصه بحث از نظر مبنا:

وجوب متابعت^۳

(۱) تبعیدی:

- که در صورت عدم تبعیت گناه کرده ولی نمازش صحیح است (حضرت امام خمینی ره، امام خامنه‌ای)
 - گناه کرده ولی احتیاط واجب آن است که نماز را تمام کند و دوباره بخواند. (آیت الله مکارم)
- (۲) شرطی: جماعت باطل است. (آیت الله سیستانی)

حکم سر برداشتن عمدی از رکوع یا سجده

اگر ماموم عمداً جلوتر از امام سر از سجده یا رکوع بردارد چه حکمی دارد؟^۴

- گناه کرده و در صورتی که بعد از ذکر و سایر واجبات سر بلند کرده نماز صحیح است و در صورتی که عمداً ذکر واجب و یا سایر واجبات رکوع یا سجده را ترک کرده نمازش باطل است. (حضرت امام)
- اگر قبل از ذکر رکوع یا سجده سر برداشته و ذکر را نیز عمداً نگفته نمازش باطل است ولی اگر بعد از ذکر رکوع یا سجده سر برداشته نمازش به صورت فرادی صحیح است به شرط اینکه منافی نماز فرادی انجام نداده باشد. (آیت الله سیستانی)
- نمازش صحیح است و بنا بر احتیاط واجب جماعتش باطل است. (آیت الله مکارم)

سر برداشتن عمدی و حکم متابعت مجدد

اگر ماموم عمداً جلوتر از امام سر از سجده یا رکوع برداشت آیا می‌تواند دوباره از امام تبعیت کند و به

رکوع و سجده برگردد؟^۱

^۱- توضیح المسائل مراجع ج ۱ م ۱۴۷۰، امام خامنه‌ای سایت: شماره استفتاء: ۹۶۱۸۳۶ تاریخ استفتاء: ۰۶/۰۱/۱۳۹۸

^۲- توضیح المسائل مراجع ج ۱ م ۱۴۷۰ عروه احکام جماعت مساله ۱۲ و تحریر ج ۱ احکام جماعت مساله ۹، امام خامنه‌ای سایت: شماره استفتاء: ۹۶۱۸۳۶ تاریخ استفتاء: ۰۶/۰۱/۱۳۹۸

^۳- توضیح المسائل مراجع ج ۱ م ۱۴۷۰ عروه احکام جماعت مساله ۱۲ و تحریر ج ۱ احکام جماعت مساله ۹، امام خامنه‌ای سایت شماره استفتاء: ۹۶۳۰۶۲ تاریخ استفتاء: ۰۱/۰۱/۱۳۹۸

^۴- العروه الوثقی فصل فی احکام الجماعه م ۹. تحریر الوسیله ج ۱ ص ۲۷۳؛ منهاج الصالحین سیستانی ج ۱ ص ۷۹۵ م ۸۱۸،

- متابعت از امام جایز نیست و اگر عمدا متابعت کند نمازش باطل می شود و اگر سهوا متابعت کند اگر رکعی (رکوع یا دو سجده از یک رکعت) را اضافه کند باطل می شود. (حضرت امام، آیت الله مکارم، (آیت الله سیستانی : بنابر احتیاط واجب))

حکم سبقت عمدی در رکوع یا سجده

اگر ماموم قبل از امام عمدا به رکوع یا سجده رود وظیفه اش چیست؟^۲

الف : اگر امام در حال قرائت باشد و عمداً قبل از امام به رکوع برود نمازش باطل است. (حضرت امام خمینی ره، آیت الله سیستانی، آیت الله مکارم)

ب : بعد از قرائت امام جماعت باشد :

۱. در این صورت متابعت و برگشتن دیگر جایز نیست چون باعث زیادی عمدی است که باطل کننده است. (حضرت امام)
۲. نماز را به جماعت بخواند و بنابر احتیاط واجب دوباره اعاده کند. (آیت الله مکارم)
۳. اگر منافعی فردی انجام نداده است نمازش بطور فردی صحیح است و اگر منافعی فردی انجام داده است نمازش باطل است ، چه در حال قرائت امام به رکوع رفته باشد (فتوی) و چه بعد از قرائت امام به رکوع رفته باشد (احتیاط واجب). (آیت الله سیستانی)

حکم برخواستن سهوی از رکوع یا سجده

اگر ماموم سهوا و یا به خیال اینکه امام سر از رکوع یا سجده برداشته از رکوع یا سجده سر بردارد و ببیند

امام در رکوع و سجده است وظیفه اش چیست؟^۳

- باید به رکوع و سجده برگردد و زیادی رکن نماز را باطل نمی کند. (حضرت امام خمینی ره ، امام خامنه ای، آیت الله مکارم)

- بنابر احتیاط واجب به رکوع و سجده برگردد و زیادی رکن نماز را باطل نمی کند. (آیت الله سیستانی)

نکته: ولی اگر به رکوع برگردد پیش از آنکه به رکوع برسد امام سر بردارد ، نمازش باطل است . (حضرت امام ، آیت الله مکارم)

- ولی اگر به رکوع برگردد پیش از آنکه به رکوع برسد امام سر بردارد ، بنا بر احتیاط واجب نمازش باطل است . آیت الله سیستانی

سر برداشتن سهوی از رکوع یا سجده و عدم متابعت عمدی

اگر ماموم سهوا سر از سجده و رکوع بردارد و ببیند امام در رکوع و سجده است و عمدا بر نگیرد حکم چیست؟^۴

- گناه کرده و جماعتش صحیح است و احتیاط مستحب این است که نماز را تمام و دوباره اعاده کند. (حضرت امام خمینی ره)

- بنا بر احتیاط واجب، جماعتش باطل است ولی نمازش صحیح است به شرط اینکه منافعی نماز انجام نداده باشد. (آیت الله سیستانی)

^۱ - تحریر الوسیله ج ۱ ص ۲۷۳ م ۱۱ عروه احکام جماعت مساله ۹ منهاج اصالحین سیستانی ج ۱ ص ۷۹۵

^۲ - عروه الوثقی فصل فی احکام الجماعه م ۱۲ ؛ منهاج سیستانی م ۸۱۶

^۳ - توضیح المسائل مراجع ج ۱ ص ۱۴۷ م ۱۴ عروه احکام جماعت مساله ۹ ، امام خامنه ای سایت شماره استفتاء: ۹۵۲۹۸۰ تاریخ استفتاء: ۰۴/۱۲/۱۳۹۷

^۴ - عروه احکام جماعت مساله ۹ تحریر الوسیله ج ۱ ص ۲۷۳ م ۱۱ و رساله مکارم مساله ۱۲۸۳ ؛ توضیح المسائل مراجع ج ۱ ذیل م ۱۴۷۱.

- در تمام مواردی که ماموم باید برگردد اگر عمداً برگردد ، نمازش اشکال دارد. (آیت الله مکارم)

سر برداشتن از رکوع و سجود و متابعت در برگشت ولی عدم درک امام
اگر ماموم به علت زود سر برداشتن از رکوع یا سجده دوباره به رکوع وسجده رفت و قبل از رسیدن به
سجده ورکوع امام سر از سجده ورکوع برداشت حکم چیست؟^۱

در رکوع :

- باطل است (حضرت امام ، آیت الله مکارم)

- احتیاط واجب باطل است (آیت الله سیستانی)

در یک سجده:

- نماز صحیح است و احتیاط مستحب اعاده نماز است. (حضرت امام ، آیت الله سیستانی ، آیت الله مکارم)

دو سجده :

- باطل است (حضرت امام ، آیت الله مکارم)

- احتیاط واجب باطل است. (آیت الله سیستانی)

سر برداشتن سهوی و عدم متابعت سهوی

اگر ماموم سهواً جلوتر از امام سر برداشت و سهواً و یا به خیال اینکه به رکوع وسجده امام نمی رسد به
رکوع وسجده برگشت حکم چیست؟^۲

- جماعت و نمازش صحیح است. (حضرت امام ، آیت الله سیستانی ، آیت الله مکارم)

حکم متابعت مجدد در صورت سبقت سهوی

اگر ماموم قبل از امام سهواً به رکوع یا سجده رود وظیفه اش چیست؟^۳

چنانچه طوری باشد که اگر سر بردارد به مقداری از قرائت یا جلوس امام می رسد، باید برگردد و نمازش صحیح است. حضرت
امام خمینی ره، آیت الله سیستانی، آیت الله مکارم

حکم ذکر در فرض مذکور

اگر ماموم سهواً قبل از امام جماعت به رکوع یا سجده برود، وظیفه نسبت به ذکر چیست؟^۴

- بنابر احتیاط واجب در هر دو ذکر بگوید. حضرت امام خمینی ره، آیت الله مکارم

^۱ - توضیح المسائل مراجع ج. ۱ م ۱۴۷۱ و ۱۴۷۲ و ۱۴۷۳ عروه احکام جماعت مساله ۱۰

^۲ - توضیح المسائل مراجع ج. ۱ م ۱۴۷۴ عروه احکام جماعت مساله ۹

^۳ (عروة الوثقی فصل فی احکام الجماعة مساله ۱۲ :

^۴ (عروة الوثقی فصل فی احکام الجماعة مساله ۱۲،

- بنابر احتیاط مستحب در هر دو ذکر بگوید و آنچه واجب است این است که در رکوع یا سجده اول ذکر را باید بگوید و اگر ذکر باعث ترک متابعت می شود ذکر را ترک نماید و متابعت نماید و نمازش به صورت جماعت صحیح می باشد. آیت الله سیستانی،

حکم ترک متابعت در سبقت سهوی

اگر ماموم قبل از امام سهواً به رکوع یا سجده رود وظیفه اش تبعیت از امام می باشد حال اگر ترک متابعت کرد حکمش چیست؟^۱

۱- ترک متابعت سهواً: نماز جماعت صحیح می باشد.

۲- ترک متابعت عمداً:

الف) در حال قرائت به رکوع رفته:

- اگر زمانی که امام جماعت در حال قرائت نماز بوده ماموم به رکوع رفته است بنابر احتیاط در صورت ترک متابعت عمدی نماز باطل است. حضرت امام خمینی ره، آیت الله سیستانی، آیت الله مکارم (ب) بعد از قرائت (زودتر از امام) به رکوع رفته:
- معصیت کرده اما نمازش به جماعت صحیح می باشد. حضرت امام خمینی ره،
- بنابر احتیاط باید نمازش را تمام و اعاده نماید. آیت الله سیستانی، آیت الله مکارم

حکم جماعت در فرض اختلاف فتاوا

اگر امام به خاطر اینکه مقلد کسی است که یک جزء را واجب نمی داند و آن را ترک کرد، ولی ماموم مقلد کسی است که نظرش مخالف است وظیفه اش چیست؟^۲

- اگر مثلاً مرجع امام جماعت جلسه استراحت را واجب نمی داند و یا تسبیحات اربعه را یک بار کافی می داند لذا یک بار می خواند ولی ماموم مقلد کسی است که نظرش مخالف است، جایز نیست برای ماموم که از امام تبعیت کند بلکه او باید جلسه استراحت را رعایت کند و همچنین سه بار تسبیحات بگوید (حضرت امام خمینی ره، آیت الله سیستانی)
- اقتدا کردن در چنین مواردی از ابتدا محل اشکال است. (آیت الله مکارم)

قطع نماز به خاطر درک نماز جماعت

در حال خواندن نماز مستحبی نماز جماعت اقامه شود آیا می شود نماز مستحبی را رها کرد؟^۳

الف: چنانچه اطمینان ندارد که اگر نماز مستحبی را تمام کند به جماعت برسد ولو برای درک رکعت اول باشد: مستحب است،

نماز مستحبی را رها کند و مشغول نماز واجب شود. (حضرت امام، آیت الله سیستانی، آیت الله مکارم)

ب: قطع نافله برای رسیدن به تکبیره الاحرام جماعت: مستحب است، نماز مستحبی را قطع کند. (حضرت امام، آیت الله

سیستانی)

^۱ (عروة الوثقی فصل فی احکام الجماعة مساله ۱۲،

^۲ - عروة الوثقی ج ۱، فصل فی احکام الجماعة م ۱۶ و ۳۱ منهاج الصالحین سیستانی ج ۱ ص ۲۷۰ م ۸۲۱

^۳ - توضیح المسائل مراجع ج ۱ ص ۷۸۹ م ۱۴۴۹، عروه احکام جماعت مساله ۲۷

- در استحباب قطع نافله قبل از تکبیره الاحرام تامل است. (آیت الله مکارم)
- اگر نماز گذار در حال خواندن نماز سه رکعتی یا چهار رکعتی واجب باشد و نماز جماعت شروع شود وظیفه اش چیست؟^۱**

- اگر از محل عدول تجاوز نکرده باشد یعنی به رکوع رکعت سوم نرفته باشد و می ترسد که اگر نماز را تمام کند به جماعت (ولو رکعت اول) نرسد مستحب است به نیت نماز مستحبی نماز را دو رکعتی تمام کند و خود را به جماعت برساند. (حضرت امام خمینی ره)
- اگر از محل عدول تجاوز نکرده باشد یعنی به رکوع رکعت سوم نرفته باشد و می ترسد که اگر نماز را تمام کند به جماعت (ولو رکعت اول) نرسد مستحب است به نیت نماز مستحبی نماز را دو رکعتی تمام کند و خود را به جماعت برساند. و حتی جایز است نماز واجب خود را بشکند تا به جماعت برسد. (آیت الله سیستانی)
- چنانچه وارد رکعت سوم نشده است و می ترسد که اگر نماز را تمام کند به جماعت (ولو رکعت اول) نرسد مستحب است به نیت نماز مستحبی نماز را دو رکعتی تمام کند و خود را به جماعت برساند. (آیت الله مکارم)

تجافی در تشهد

- کسی که یک رکعت از امام عقب مانده باشد وقتی امام تشهد رکعت آخر را می خواند وظیفه اش چیست؟^۲**
- عدول به افراد و برخاستن جایز است، اگرچه مستحب است تا سلام امام به صورت متجافی بنشیند. (حضرت امام خمینی ره، امام خامنه ای، آیت الله سیستانی).
- باید صبر کند تا امام سلام نماز را بگوید بعد برخیزد. (آیت الله مکارم)
- آیا در حالت تجافی لازم است تشهد خوانده شود یا خیر؟**
- خواندن تشهد در حالت تجافی مستحب است. (امام خامنه ای، آیت الله سیستانی، آیت الله مکارم)^۳

قنوت و تشهد در فرض عقب بودن یک رکعت از امام

اگر ماموم در رکعت دوم امام اقتدا کرد آیا می تواند قنوت و تشهد را بخواند؟^۴

- خواندن قنوت و تشهد مستحب است ولی در موقع تشهد از باب تبعیت از امام بنشیند و بنا بر احتیاط این است که در موقع تشهد به حالت تجافی بنشیند. (حضرت امام خمینی ره، امام خامنه ای، آیت الله مکارم، آیت الله سیستانی)

شک ماموم در رکعات امام

اگر امام ایستاده باشد و ماموم نداند در کدام رکعت است می تواند اقتدا کند و چه وظیفه ای دارد؟^۱

^۱ - عروه احکام جماعت مساله ۲۷؛ منهاج ج ۱ مساله ۸۲۸؛ توضیح المسائل مراجع ج ۱ ص ۷۹۰م ۱۴۵۰

^۲ - عروه فی مستحبات جماعت مساله ۹؛ توضیح المسائل مراجع ج ۱ ص ۷۹۰م ۱۴۵۲، امام خامنه ای سایت شماره استفتاء: ۹۴۳۲۹۲ تاریخ استفتاء: ۰۱/۱۱/۱۳۹۷

^۳ . سایت ادمین، شماره استفتاء: ۷۴۶۷۱۳ تاریخ استفتاء: ۱۶/۱۲/۱۳۹۵، رساله جامع سیستانی، م ۱۷۴۷، مکارم: <https://makarem.ir/main.aspx?typeinfo=۹۶۸&mid=۱&catid=۰&lid=۲۱>

^۴ - عروه احکام جماعت مساله ۱۹ و مسائل منتخبه سیستانی ۳۹۱؛ توضیح المسائل مراجع ج ۱ ص ۷۸۵م ۱۴۳۹، امام خامنه ای سایت شماره استفتاء: ۹۴۳۲۹۲ تاریخ استفتاء: ۰۱/۱۱/۱۳۹۷

- می تواند اقتدا کند و باید حمد و سوره را به قصد قربت بخواند و اگر چه بعد بفهمد که امام در دو رکعت اول بوده نمازش صحیح است. (حضرت امام خمینی ره، امام خامنه ای)
- بشرط اینکه نماز ظهر و عصر باشد که حمد و سوره را امام آهسته می خواند. (آیت الله مکارم)
- می تواند اقتدا کند و به احتیاط واجب باید حمد و سوره را بخواند، ولی باید به قصد قربت بخواند. (آیت الله سیستانی)

ترک سهوی حمد و سوره

اگر ماموم به خیال اینکه امام در رکعت اول یا دوم است حمد و سوره نخواند وبعد بفهمد رکعت سوم یا چهارم بوده حکم نمازش چیست؟^۲

بعد از رکوع بفهمد:

- نمازش صحیح است. (حضرت امام خمینی ره، امام خامنه ای، آیت الله سیستانی، آیت الله مکارم)

قبل از رکوع:

- باید حمد و سوره را بخواند و اگر وقت ندارد حمد را بخواند و در رکوع و یا سجده خود را به امام برساند. (حضرت امام خمینی ره، امام خامنه ای)
- چنانچه برای خواندن سوره وقت ندارد، حمد را تمام کند و در رکوع خود را به امام برساند و اگر در حال حمد امام سر برداشت، حمد را تمام کند و سوره را بخواند و خود را به امام برساند سپس احتیاطاً نماز را اعاده کند. (آیت الله مکارم)
- باید حمد و سوره را بخواند و اگر حتی برای خواندن تمام حمد هم وقت ندارد حمد را قطع کند و همراه امام به رکوع برود و در این صورت احتیاط مستحب است که قصد فرادی کند (آیت الله سیستانی)

وظیفه ماموم در رکعت سوم و چهارم

آیا امام جماعت در رکعت سوم و چهارم هم متحمل قرائت ماموم می شود؟^۳

- امام جماعت فقط قرائت دو رکعت اول را از طرف ماموم متحمل می شود و در رکعت سوم و چهارم برخود ماموم واجب است که یا یک حمد بخواند و یا تسبیحات اربعه را بگوید. (حمد و یا تسبیحات را چه در نمازهای جهریه و چه در نمازهای اخفایه مطلقاً باید آهسته بخواند) (حضرت امام، آیت الله سیستانی، آیت الله مکارم)

حکم قرائت در نماز جماعت

دو رکعت آخر امام و اول ماموم

اگر ماموم در دو رکعت آخر نماز چهار رکعتی به امام اقتدا کرد آیا لازم است حمد و سوره را بخواند؟^۱

^۱- توضیح المسائل مراجع ج ۱ ص ۷۸۸م ۱۴۴۶، امام خامنه ای سایت : شماره استفتاء: ۹۶۲۰۷۴ تاریخ استفتاء: ۰۷/۰۱/۱۳۹۸.

^۲- توضیح المسائل مراجع ج ۱ ص ۱۴۴۷ و ۱۴۴۲ اجوبه الاستفتائات س ۵۷۹ و عروه احکام جماعت مساله ۲۶ : مکارم استفتائات ج ۲ ص ۳۳۵، امام خامنه ای سایت : شماره استفتاء: ۹۶۲۰۷۴ تاریخ استفتاء: ۰۷/۰۱/۱۳۹۸.

^۳- عروه الوثقی ج ۱ فصل فی احکام الجماعة م ۱۸، تحریر احکام جماعت مساله ۱ : رساله مراجع اساله ۱۰۰۵

- در این صورت بر ماموم لازم است خودش حمد و سوره را بخواند ولی اگر به اندازه خواندن سوره مهلت پیدا نکرد حمد را تمام کند. (حضرت امام، ایت الله سیستانی، ایت الله مکارم)

عدم فرصت برای قرائت

اگر ماموم بداند در صورتی که در رکعت سوم یا چهارم به امام اقتدا کند، اگر حمد را بخواند به رکوع نمی رسد وظیفه اش چیست؟^۲

- بنابر احتیاط واجب باید صبر کند تا امام به رکوع رود و بعد اقتدا کند. (حضرت امام، ایت الله سیستانی، ایت الله مکارم)

عدم فرصت برای قرائت ماموم

اگر ماموم در دو رکعت آخر نماز امام که دو رکعت اول اوست به اندازه خواندن حمد هم فرصت پیدا نکرد وظیفه اش چیست؟^۳

- باید حمد را تمام کند و در سجده به امام ملحق شود و می تواند نیت فردی کند (حضرت امام خمینی ره، امام خامنه ای)
- احتیاط واجب این است که حمد را تمام کند و در سجده به امام ملحق شود و دوباره نماز را اعاده کند (ایت الله مکارم)
- می تواند حمد را قطع کند و با امام به رکوع رود؛ ولی احتیاط مستحب این است که نماز را به نیت فردی تمام کند. (آیت الله سیستانی)

عدم فرصت برای سوره ماموم

اگر ماموم یقین دارد که اگر سوره را بخواند به رکوع امام می رسد اگر سوره را بخواند و به رکوع نرسد حکم نمازش چیست؟^۴

- جماعتش صحیح است (حضرت امام خمینی ره، امام خامنه ای)
- در صورتی که متابعت عرفی بهم نخورد، جماعتش صحیح است. (آیت الله سیستانی، آیت الله مکارم)

قرائت سوره و نرسیدن به رکوع امام

اگر ماموم می داند که اگر سوره را بخواند به رکوع امام نمی رسد و عمدا سوره را بخواند حکم نمازش چیست؟^۵

- نمازش صحیح است. (حضرت امام)

^۱- عروة الوثقی ج ۱. فصل فی احکام الجماعة ۱۸ توضیح المسائل مراجع ج ۱ ص ۷۸۷م ۱۴۴۲

^۲- توضیح المسائل مراجع ج ۱۴۴۱ و عروه احکام جماعت مساله ۲۴

^۳- تحریر الوسیله ج ۱ احکام جماعت مساله ۵ و ضیح المسائل مراجع ذیل مساله ۱۴۴۲ عروة الوثقی ج ۱. فصل فی احکام الجماعة ۱۸ توضیح المسائل مراجع ج ۱ ص ۷۸۷ ذیل ۱۴۳۹م، امام خامنه ای سایت شماره استفتاء: ۹۶۱۹۲۵ تاریخ استفتاء: ۰۶/۰۱/۱۳۹۸

^۴- توضیح المسائل مراجع ج ۱ ص ۷۸۸م ۱۴۴۵ عروة الوثقی ج ۱. فصل فی احکام الجماعة ۲۱، امام خامنه ای سایت شماره استفتاء: ۹۶۱۹۲۵ تاریخ استفتاء: ۰۶/۰۱/۱۳۹۸

^۵- توضیح المسائل مراجع ج ۱ ص ۷۸۷م ۱۴۴۳ عروة الوثقی ج ۱. فصل فی احکام الجماعة ۲۱

- نمازش اشکال دارد و احتیاطاً دوباره بخواند. (آیت الله مکارم)
- جماعتش باطل می شود و باید به وظیفه منفرد عمل کند. (آیت الله سیستانی)

جهر و اخفات در قرائت ماموم

در نماز جماعت کیفیت قرائت ماموم از جهت جهر و اخفات چگونه باید باشد؟^۱

قرائت غیر بسم الله:

- بر ماموم واجب است که قرائت را به صورت آهسته بخواند چه در نمازهای اخفاتی و چه جهریه و فرق نمی کند که قرائت مستحب باشد مثل اینکه صدای امام را در نمازهای جهریه نمی شنود؛ یا قرائت واجب باشد مثل اینکه یک رکعت از امام عقب است. (حضرت امام خمینی ره، ایت الله سیستانی، ایت الله مکارم)
- حکم بسم الله :
- به احتیاط واجب آهسته بگوید. حضرت امام خمینی ره، ایت الله سیستانی،
- باید آهسته بخواند. ایت الله مکارم

بطلان نماز امام

الف) علم ماموم

قبل از نماز

اگر ماموم علم دارد که نماز امام بنا به جهتی باطل است آیا می تواند به امام اقتدا کند؟^۲

- اگر ماموم بداند نماز امام به خاطر علتی مثل اینکه وضویش باطل است یا رکنی را در نماز ترک می کند و یا مانند آن باطل است؛ اگرچه خود امام ملتفت نباشد، نمی تواند به او اقتدا کند. (حضرت امام خمینی ره، ایت الله سیستانی، ایت الله مکارم)

وظیفه ماموم در فرض دیدن نجاست در لباس یا بدن امام

اگر ماموم در لباس یا بدن امام نجاست غیر معفو عنه دید، وظیفه اش چیست؟^۳

الف: تذکر دادن:

- اعلام کردن به امام واجب نیست. (حضرت امام، ایت الله سیستانی، ایت الله مکارم)

ب: اقتدا کردن:

مساله سه صورت دارد:

- ۱- ماموم بداند که امام علم به این نجاست داشته و الآن فراموش کرده است:
- در این صورت نمی تواند به او اقتدا کند. (حضرت امام خمینی ره، ایت الله مکارم)

^۱ - عروة الوثقی ج ۱. فصل فی احکام الجماعة م ۲۲. تحریر الوسيله ج ۱ ص ۲۷۲ م ۱۲۳۱. منهاج الصالحین سیستانی ج ۱ ص ۲۶۸ م ۸۱۴ اجوبه الاستفتائات س ۵۷۰

^۲ - عروة الوثقی ج ۱. فصل فی احکام الجماعة م ۳۲. تحریر الوسيله ج ۱ ص ۲۷۷ م ۱۰. منهاج سیستانی ج ۱ م ۸۱۰ ص ۲۶۶: رساله مراجع م ۱۴۲۰

^۳ - عروة الوثقی ج ۱. فصل فی احکام الجماعة م ۳۳: تحریر الوسيله ج ۱ ص ۲۷۷ م ۱۱.

- اقتداء جایز است. ایت الله سیستانی ،
- ۲- ماموم علم دارد که امام به نجاست چهل دارد :
- می تواند به امام اقتدا کند . (حضرت امام خمینی ره، ایت الله سیستانی، ایت الله مکارم)
- ۳- ماموم علم به هیچ طرف نداشت :
- اقتداء جایز است هر چند احتیاط مستحب این است که اقتدا نکند. (ایت الله سیستانی ، ایت الله مکارم)
- احتیاط واجب آن است که اقتدا نکند مگر ماموم بداند در زمان عروض نجاست امام جاهل بوده و شک دارد که امام جماعت علم پیدا کرده است یا فراموش کرده است که در این صورت اقتداء کردن جایز است. (حضرت امام خمینی ره)

بعد از نماز

اگر بعد از نماز معلوم شد نماز امام باطل بوده است (مثلاً بی وضو نماز خوانده) یا امام صلاحیت برای امامت نداشته است (مثلاً فاسق بوده است) نماز مامومین چه حکمی دارد؟

- نمازش وجماعتش صحیح است. (حضرت امام خمینی ره ، ایت الله سیستانی ، ایت الله مکارم)^۱

در اثناء نماز

اگر در اثنا نماز معلوم شد نماز امام باطل است وظیفه ماموم چیست؟^۲

- باید نیت فردی کند و اگر محل قرائت نگذشته است واجب است قرائت را هم بخواند. (حضرت امام خمینی ره، ایت الله سیستانی ، ایت الله مکارم)

ب) علم امام به بطلان نماز

اگر امام بفهمد که نمازش باطل بوده است آیا لازم است به مامومین اعلام کند؟^۳

- الف: اگر بعد از نماز بفهمد نمازش باطل بوده:
- اعلام به مامومین لازم نیست. (حضرت امام خمینی ره ، ایت الله سیستانی ، ایت الله مکارم)
- ب: اگر در وسط نماز بفهمد، نمازش باطل بوده:
- واجب نیست اعلام کند ولیکن جایز هم نیست نماز را ادامه دهد. (حضرت امام خمینی ره)
- واجب است که یکی از مامومین را به عنوان جانشین قرار دهد. (آیت الله مکارم)
- اگر بقاء بر صورت امامت موجب افساد نماز مامومین شود واجب است اعلام کند ؛ بلکه بنابر احتیاط واجب؛ مطلقاً در هر صورت به مامومین اعلام کند . (آیت الله سیستانی)

^۱ - عروة الوثقی ج ۱. فصل فی احکام الجماعة م ۳۴ ؛ رساله مراجع مساله ۱۴۲۱ ؛ منهاج الصالحین سیستانی ج ۱ ص ۸۰۷م ۲۶۶ ؛ تحریر الوسیله ج ۱ ص ۲۷۷م ۱۲ منهاج الصالحین سیستانی ج ۲ ص ۸۱۰م ۲۳۶

^۲ - عروة الوثقی ج ۱. فصل فی احکام الجماعة م ۳۴ منهاج الصالحین سیستانی ج ۱ ص ۸۰۷م ۲۶۶ ؛ منهاج الصالحین سیستانی ج ۲ ص ۸۱۰م ۲۳۶

^۳ - عروة الوثقی ج ۱. فصل فی احکام الجماعة م ۳۶

ج) وظیفه ماموم در فرض اشتباه امام

اگر امام در رکعتی که تشهد یا قنوت ندارد تشهد وقنوت انجام داد وظیفه ماموم چیست؟^۱

- اگر ماموم به رکوع برود و متوجه شود که امام جماعت به قنوت رفته در حالی که آن رکعت قنوت ندارد واجب است که دوباره به حال قیام برگردد ولی نباید قنوت را بخواند یا امام جماعت بنشیند برای تشهد در رکعتی که تشهد ندارد واجب است ماموم بنشیند ولی نباشد تشهد بخواند. (حضرت امام، آیت الله سیستانی، آیت الله مکارم)

فراموشی امام

الف: واجبات نماز

اگر امام جماعت چیزی از واجبات نماز را فراموش کند وظیفه ماموم چیست؟^۲

الف: ماموم نفهمد:

- اگر فراموش شده رکن بوده و ماموم تبعیت نکرده یا غیر رکن بوده نماز ماموم صحیح می باشد. حضرت امام خمینی ره، امام خامنه ای، آیت الله سیستانی، آیت الله مکارم،

ب: ماموم می فهمد:

۱. اگر محل تدارک فراموش شده باقی هست امام جماعت را متنبه کند و بعد متنبه شدن امام جماعت و رعایت نماز به جماعت صحیح می باشد. حضرت امام خمینی ره، آیت الله سیستانی، آیت الله مکارم
۲. اگر امکان تنبه امام جماعت نباشد یا امام جماعت متنبه نشد چنانچه آن چیزی که فراموش شده رکن یا قرائت نماز باشد و محل تدارکش نگذشته باشد:

- باید نیت فردای نماید. حضرت امام خمینی ره، امام خامنه ای،

- بنابر احتیاط واجب نیت فردای کند. آیت الله سیستانی

- بنابر احتیاط واجب بعد از اتمام نماز را اعاده کند. آیت الله مکارم

۳. اگر امکان تنبه امام جماعت نباشد یا امام جماعت متنبه نشد چنانچه آن چیزی که فراموش شده رکن یا قرائت نماز نباشد یا اگر قرائت بوده التفات ماموم بعد از رکوع می باشد جواز بقاء جماعت می باشد. حضرت امام خمینی ره، آیت الله سیستانی، آیت الله مکارم،

ب: فراموشی مستحبات مانند قنوت

در نماز جماعت اگر امام جماعت، قنوت را فراموش کند و به رکوع رود تکلیف مامومین در اینصورت، چیست؟^۳

ماموم می تواند به رکعت برود و قنوت را نخواند و یا قنوت را بخواند و در حال رکوع به امام برسد. امام خامنه ای

فصل چهارم: شرایط امام جماعت

شرایط معتبر در امام جماعت چیست؟

^۱ - عروة الوثقی ج ۱، فصل فی احکام الجماعة م ۱۷

^۲ (عروة الوثقی ج ۱، فصل فی احکام الجماعة مساله ۳۵، امام خامنه ای اجوبه الاستفتائات سوال ۵۸۴،

^۳ (امام خامنه ای شماره استفتاء: ۹۰۲۲۳۴ تاریخ استفتاء: ۲۹/۰۵/۱۳۹۷،

۱. بلوغ
۲. عقل
۳. ایمان
۴. عدالت
۵. ولد الزنا نبودن
۶. مرد بودن در صورتی که مامومین مرد هستند
۷. قرائت و اذکار نماز را به صورت صحیح خواندن
۸. برای مامومین ایستاده، امام نشسته نباشد و برای مامومینی که نشسته نماز می‌خوانند، امامی که خوابیده نماز می‌خواند، نباشد. (حضرت امام خمینی ره، امام خامنه‌ای، ایت الله سیستانی، ایت الله مکارم)^۱
نکته: در شرطیت برخی از موارد مذکور اختلاف نظر است که به آن اشاره خواهد شد.

امامت بچه ممیز

آیا بچه ممیز می‌تواند به عنوان امام جماعت قرار گیرد؟^۲

- جایز نیست. (حضرت امام و آیت الله مکارم)
- بنابر احتیاط جایز نیست. (آیت الله سیستانی)

امامت زن برای زن

آیا زن می‌تواند برای زن به عنوان امام جماعت قرار گیرد؟^۳

- احتیاط واجب امام زن نیز مرد باشد (حضرت امام)
- زن می‌تواند امام برای زن باشد. (امام خامنه‌ای، ایت الله سیستانی، ایت الله مکارم)

امامت ذی العذر

نسبت به ایستادن و نشستن و خوابیدن

امامت شخصی که نشسته یا خوابیده نماز می‌خواند چه حکمی دارد؟^۴

- ۱- اگر ماموم ایستاده است، امام هم باید ایستاده باشد. (حضرت امام، ایت الله سیستانی، ایت الله مکارم)
- ۲- اگر ماموم نشسته باشد، امام باید ایستاده و یا نشسته باشد. (حضرت امام، ایت الله سیستانی، ایت الله مکارم)

^۱ - عروة الوثقی ج ۱ فصل فی شرائط امام جماعت. توضیح المسائل مراجع ج ۱ م ۱۴۵۳، امام خامنه‌ای رساله آموزشی درس ۵۷.

^۲ - عروة الوثقی ج ۱. فصل فی شرائط امام جماعت. م ۱۰؛ توضیح المسائل مراجع ج ۱ ص ۷۹۰ م ۱۴۵۳؛ سیستانی منهج شرائط امام جماعت مساله اول و توضیح المسائل جامع مساله ۱۷۶۱.

^۳ - توضیح المسائل مراجع ج ۱ ص ۷۹۰ م ۱۴۵۳ و ۱۴۵۸؛ اجوبه الاستفتائات س ۵۹۶؛ عروة شرائط امام جماعت م ۱۰.

^۴ - توضیح المسائل مراجع ج ۱ ص ۷۹۲ م ۱۴۵۵ و ۱۴۵۶؛ عروة شرائط امام الجماعة مساله ۱.

۳- اگر ماموم خوابیده باشد :

- امام هم می تواند ایستاده و هم نشسته و هم خوابیده باشد . (حضرت امام)
- بنابر احتیاط واجب ماموم خوابیده به امام نشسته و خوابیده نمی تواند اقتدا کند. (آیت الله مکارم)
- بنابر احتیاط واجب ماموم خوابیده نمی تواند در نماز جماعت شرکت کند . (آیت الله سیستانی)

نسبت به کسی که دست یا پا ندارد

اقتدا به امام جماعتی که دست یا پایش قطع شده است ، چه حکمی دارد ؟^۱

- اقتدا ننماید. (حضرت امام خمینی ره)
- به طور کلی اگر استقرار و آرامش در قیام بصورت طبیعی وجود داشته باشد و بتواند آن را در حال قرائت حمد و سوره و ذکرهای نماز و انجام افعال آن حفظ کند و قدرت بر رکوع و سجده کامل با گذاشتن هفت عضو بدن بر زمین داشته باشد و بتواند وضوی صحیح بگیرد، اقتدای دیگران به او در نماز بعد از احراز سایر شرایط امامت جماعت صحیح است و در قطع کامل دست و یا فلج بودن آنها امامت محل اشکال است ولی در قطع انگشت ابهام یا امامت صحیح است. (امام خامنه ای)
- مانعی ندارد. آیت الله مکارم

حکم نمازهای سابق

اگر ماموم به کسی اقتداء نماید که اقتداء به او صحیح نبوده است حکم نمازش چیست؟^۲

- اگر بر اثر جهل به حکم شرعی به فردی اقتداء کرده مثل اینکه فردی که دست نداشته محکوم به صحت می باشد و نمازش اعاده یا قضا ندارد. امام خامنه ای

امامت کسی که روی میز سجده می کند

اقتدا کردن به امام جماعتی که به خاطر معذوریت بر روی میز سجده می کند چه حکمی دارد؟

نمی شود اقتدا کرد. (آیت الله مکارم شیرازی)^۳

نسبت به امامی که با تیمم یا جبیره نماز می خواند

اگر شخصی به واسطه عذری با تیمم یا وضوی جبیره؛ یا لباس نجس نماز می خواند آیا می توان به او اقتدا کرد؟^۱

^۱ - امام خمینی ره :استفتائات امام ج ۱ ص ۵۳۴، امام خامنه ای أجوبة الاستفتاءات (فارسی)؛ ص: ۱۱۹، مکارم استفتائات ج ۱ سوال ۲۴۶،

^۲ (امام خامنه ای أجوبة الاستفتاءات سوال ۵۹۳،

^۳ .سایت آیت الله مکارم:

الف : در مورد تیمم و وضوی جبیره قائل به صحت اقتدا هستند . (حضرت امام ، امام خامنه‌ای، آیت الله سیستانی ، آیت الله مکارم)

ب : در مورد لباس نجس: دو قول وجود دارد ؛

۱- احتیاط واجب نباید اقتدا کند. (حضرت امام، آیت الله مکارم)

۲- می شود اقتدا کرد. (آیت الله سیستانی)

اگر امام جماعت قادر به کنترل بول و غائط خود نیست آیا می شود به او اقتدا کرد؟^۲

- بنابر احتیاط واجب نمی شود اقتدا کرد. (حضرت امام خمینی ره، آیت الله مکارم)

- می شود به او اقتدا کرد. (آیت الله سیستانی)

امامت کسی که الفاظ را صحیح نمی گوید

آیا اقتدا به کسی که مخارج حروف را صحیح نمی گوید جایز است؟^۳

الف: نسبت به قرائت نماز

- اگر امام قرائت حمد و سوره اش اشتباه باشد در رکعت اول و دوم نمی شود به او اقتدا کرد و بعد از داخل شدن در رکوع رکعت دوم بنابر احتیاط واجب مأموم نباید اقتدا کند. حضرت امام خمینی ره، آیت الله مکارم
- اگر قرائت امام از نظر مأموم صحیح نباشد اقتدا و نماز جماعت او باطل است. (امام خامنه ای)
- قرائت امام جماعت باید صحیح باشد و حمد و سوره نماز را به عربی صحیح بخواند؛ بنابر این اقتدای مأمومی که قرائتش صحیح است به امامی که قرائتش صحیح نیست - هرچند امام در عملش شرعاً معذور باشد - جایز نمی باشد. همچنین اگر امام و مأموم هر دو قرائتشان صحیح نباشد و در کلمه‌ای که آن را اشتباه تلفظ می کنند مشترک نباشند، اقتدا صحیح نیست؛ بلکه اگر در کلمه‌ای که آن را اشتباه تلفظ می کنند مشترک باشند، باز هم بنابر احتیاط واجب، اقتدا صحیح نمی باشد. شایان ذکر است اقتدا به امامی که قرائت حمد و سوره اش صحیح نیست و شرعاً معذور از تصحیح آن است، در غیر محلی که امام جماعت، خواندن حمد و سوره را از طرف مأمومین به عهده می گیرد اشکال ندارد؛ مثل اینکه مأموم در رکوع رکعت دوم یا در رکعت سوم یا چهارم به امام اقتدا نماید که محل قرائت گذشته است. همچنین اقتدا به امامی که اذکار رکوع یا سجود یا تشهد یا تسبیحات اربعه و مانند آن را در نماز غلط می خواند و شرعاً معذور از تصحیح آن است اشکال ندارد. آیت الله سیستانی^۴

ب : نسبت به اذکار دیگر نماز(مستحب و واجب):

۱- از تصحیح آن معذور نیست: نسبت به اذکار مستحب نماز اگر غلط فاحش نباشد و موجب تغییر معنی نگردد، نماز باطل نیست و اقتدا صحیح است و گر نه اقتدا صحیح نیست؛ (امام خامنه ای)^۵

۲- از تصحیح معذور است:

^۱- توضیح المسائل مراجع ج ۱ ص ۷۹۲م ۱۴۵۷؛ امام خامنه ای اجوبه س ۵۸۶

^۲- توضیح المسائل مراجع ج ۱ ص ۷۹۳م ۱۴۵۸

^۳- عروة الوثقی ج ۱ فصل فی شرائط امام جماعت م ۳؛ سیستانی مسائل منتخبه شرائط امام جماعت مساله ۶؛ اجوبة الاستفتائات س ۵۸۸ و سایت شماره استفتاء: ۹۶۰۹۷۰ تاریخ استفتاء: ۱۳۹۸/۱۱/۰۳،

^۴. توضیح المسائل جامع ج ۱ م ۱۷۶۳.

^۵. سایت ادمین، شماره استفتاء: ۴۲۴۱۸۳ تاریخ استفتاء: ۲۰/۱۲/۱۳۹۲.

- اقتدا از همان ابتدا اشکالی ندارد. حضرت امام ره، امام خامنه‌ای، آیت الله سیستانی،
- اقتدا از همان ابتدا اشکال دارد. (آیت الله مکارم)

شک در صحت قرائت امام جماعت:

اگر انسان شک کند که قرائت امام جماعت مطابق فتوای مرجع او می‌باشد آیا می‌تواند اقتدا کند؟^۱

- اقتدا جایز است. امام خامنه ای^۲
- اگر فرد در صحیح بودن حمد و سوره امام جماعت شک داشته باشد، بنابر احتیاط واجب، نمی‌تواند در محلی که امام، خواندن حمد و سوره را از طرف مأمومین به عهده می‌گیرد - مثل رکعت اول یا دوم قبل از رکوع - به او اقتدا نماید. البته اگر بداند که امام جماعت قرائتش صحیح است ولی احتمال بدهد از روی سهو و اشتباه قرائت را غلط بخواند، به این احتمال اعتنا نمی‌شود و قرائتش حمل بر صحت می‌گردد و می‌تواند به او اقتدا نماید. آیت الله سیستانی
- هرگاه امام عادل است حمل بر صحت کنید مگر اینکه قرائن خلافی بر شما ظاهر شود. آیت الله مکارم شیرازی

امامت کسی که مرض جذام و یا پیسی و یا حد شرعی خورده

امامت کسی که مریضی خوره یا پیسی یا کسی که حد خورده بعد از توبه چه حکمی دارد؟

الف : مریضی خوره یا پیسی؛

- احتیاط واجب نباید امام باشد. (حضرت امام، آیت الله مکارم)
- احتیاط مستحب امام نباشد. (آیت الله سیستانی)

ب : حد شرعی خورده ؛

- بنابر احتیاط واجب نباید امام باشد. (حضرت امام، آیت الله سیستانی، آیت الله مکارم)^۳

نماز فرادی در زمان نماز جماعت

- نماز کسانی که به هنگام انعقاد نماز جماعت در محل اقامه جماعت به صورت فرادی می‌خوانند چه حکمی دارد؟^۴
- این عمل اگر تضعیف نماز جماعت و اهانت و بی احترامی به امام جماعتی که مردم اعتماد به عدالت او دارند، محسوب شود، جایز نیست. امام خمینی ره، امام خامنه‌ای
 - هرگاه هتک امام جماعت مسجد شود اشکال دارد. آیت الله مکارم،

^۱ توضیح المسائل جامع ج ۱ م ۱۷۶۴، سایت مکارم:

<https://makarem.ir/main.aspx?typeinfo=۲۱&lid=۰&catid=۴۶۰۷&mid=۲۵۴۳۵۵>

^۲ سایت ادمین شماره استفتاء: ۸۹۰۶۸۱ تاریخ استفتاء: ۱۳۹۷/۰۴/۱۸

^۳ توضیح المسائل مراجع ج ۱ م ۱۴۵۹: تحریر الوسیله ج ۱ شرائط امام جماعت م ۹

^۴ (استفتاءات (امام خمینی ره)، ج ۱، ص: ۲۷۶ سوال ۴۷۴، استفتاءات جدید (مکارم)، ج ۱، ص: ۸۷ سوال ۲۵۸ و ۲۶۳، امام خامنه ای اجوبه الاستفتاءات سوال ۵۵۵.

عدالت امام جماعت

ملاک عدالت

ملاک عدالت معتبر در امام جماعت چیست؟^۱

- عادل کسی است که پرهیزگاری او به حدی رسیده باشد که از روی عمد مرتکب گناه نشود. (امام خامنه ای)
- عادل کسی است که کارهایی را که بر او واجب است بجا آورد و کارهایی را که بر او حرام است ترک کند. (امام خمینی ره،)
- عادل کسی است که دارای حالت خداترسی باطنی است که او را از انجام گناه کبیره و اصرار بر گناه صغیره باز می دارد (آیت الله مکارم).
- عادل کسی است که کارهایی را که بر او واجب است به جا آورد و کارهایی را که بر او حرام است ترک کند و کسی که بدون عذر شرعی، واجبی را ترک کرده یا حرامی را مرتکب شود، عادل نیست و در این امر، فرقی بین گناه صغیره و کبیره نیست. (آیت الله سیستانی)

راههای احراز عدالت

راههای احراز عدالت امام چیست؟^۲

از سه راه می توان عدالت امام را بدست آورد :

۱ - علمی وجدانی یا اطمینان:

الف: از هر راه عقلائی حاصل شود. (حضرت امام خمینی ره، امام خامنه ای، سیستانی)
ب: از هر راهی حاصل شود بجز کسی که قطاع باشد یا غیر مبالات در دین است. (آیت الله مکارم)

۲- شهادت :

اثبات عدالت بوسیله شهادت چگونه می باشد؟

دو شاهد عادل

با شهادت عدلین ثابت می شود. (حضرت امام خمینی ره ، امام خامنه ای، آیت الله سیستانی، آیت الله مکارم)

یک شاهد عادل

آیا با شهادت یک عادل عدالت ثابت می شود؟^۳

۱ امام خامنه ای اجوبه الاستفتائات، سؤال ۱۳ و ۵۶۲. تحریرالمسائل، م ۲۰. عروه الوثقی، تقلید م ۲۳، مکارم توضیح المسائل، مسأله ۳، رساله جامع ج ۱ باب تقلید م ۵.

۲ - عروه الوثقی شرائط امام الجماعة م ۱۲ و ۱۵؛ تحریر شرائط امام مسأله ۳ و تحریر الوسيله ج ۱ م ۲۷، اجوبه سوال ۵۵۹؛ منهاج الصالحین سیستانی م ۲۰ و منهاج شرائط امام جماعت بخش ثانی، امام خامنه ای اجوبه سوال ۲۴.

۳ - عروه الوثقی شرائط امام الجماعة مسأله ۱۵؛

اگر اطمینان حاصل شود می تواند اقتداء نماید. (حضرت امام خمینی ره ، آیت الله سیستانی، آیت الله مکارم)

اقتداء دو عادل

در مکانهای که امام جماعت را نمی شناسیم آیا با اقتداء دو عادل می توان به امام جماعت اقتداء کند؟^۱
اگر اطمینان حاصل شود می تواند اقتداء نماید. (حضرت امام خمینی ره ، آیت الله سیستانی، آیت الله مکارم)

اقتداء عدهای مجهول الحال

در مکانهای که امام جماعت را نمی شناسیم آیا با اقتداء عدهای مجهول الحال می توان به امام جماعت اقتداء کند؟^۲
- اگر اطمینان حاصل شود می تواند اقتداء نماید. (حضرت امام خمینی ره ، آیت الله سیستانی، آیت الله مکارم)
- اگر با اقتدای عده ای از اهل بصیرت و صلاح باشد، کافی است و میتوانند اقتداء نمایند. امام خامنه ای

شهادت افراد مجهول الحال:

در مکانهای که امام جماعت را نمی شناسیم آیا با شهادت افرادی که نمی دانیم آنها عادل هستند یا نه، می توان اقتداء نمود؟^۳
اگر اطمینان حاصل شود می تواند اقتداء نماید. (حضرت امام خمینی ره ، آیت الله سیستانی، آیت الله مکارم)

۳ - حسن ظاهر:

- اگر امام جماعت در ظاهر شخص خوبی است که اگر از اهل محل یا همسایگان او یا کسانی که با و معاشرت دارند حال او را ببرسند خوبی او را تصدیق نمایند اقتدا صحیح است. (حضرت امام خمینی ره، امام خامنه ای، آیت الله سیستانی، آیت الله مکارم)

نکته اول: و منظور از حسن ظاهر، حسن معاشرت و سلوک دینی است. (امام خمینه ای ، آیت الله سیستانی، آیت الله مکارم)^۴
نکته دوم: در حسن ظاهر و شهادت عدلین؛ حصول ظن و یا اطمینان و یا علم لازم نیست. (حضرت امام ره، آیت الله سیستانی)
در حسن ظاهر حصول ظن لازم است، ولی در شهادت عدلین لازم نیست. (آیت الله مکارم)^۵

امام جماعت شدن برای کسی که خودش را عادل نمی داند

اگر شخصی خودش می داند که عدالت ندارد آیا می تواند امام باشد؟

جایز است که امام جماعت باشد؛ هر چند که بهتر است امامت نکند. (حضرت امام ، آیت الله سیستانی ، آیت الله مکارم)^۶

اقتداء به فرد ریش تراش

ایا می توان به کسی ریش هایش را به عنوان امام جماعت اقتدا کرد؟^۱

^۱ - عروة الوثقی شرائط امام الجماعة مساله ۱۵ ؛

^۲ (استفتاءات (امام خمینی)، ج ۱، ص: ۲۹۱ سوال ۵۲۵: امام خامنه ای سایت شماره استفتاء: ۹۶۴۱۵۸ تاریخ استفتاء: ۱۳/۰۱/۱۳۹۸،

^۳ - عروة الوثقی شرائط امام الجماعة مساله ۱۵ ؛

^۴ . اجوبه الاستفتاءات، امام خامنه ای، سؤال ۵۶۲. تحریر المسائل، م ۲۰؛ سیستانی منهاج الصالحین ج ۱، تقلید م ۲۰؛ عروه الوثقی، ج ۱، تقلید م ۲۳؛ مکارم شیرازی.

^۵ - عروة الوثقی شرائط امام الجماعة م ۱۲ و ۱۵ و ۱۴ ؛ تحریر شرایط امام مساله ۳ و تحریر الوسيله ج ۱ م ۲۷، اجوبه سوال ۵۵۹ ؛ منهاج الصالحین سیستانی م ۲۰ و منهاج شرائط امام جماعت بخش ثانی ، امام خامنه ای اجوبه سوال ۲۴،

^۱ - عروة الوثقی شرائط امام الجماعة م ۱۶

- تراشیدن ریش بنا بر احتیاط حرام است و احوط این است که احکام و آثار فسق بر آن مترتب می شود و اقتدا به چنین شخصی جایز نیست. حضرت امام خمینی ره، امام خامنه ای، آیت الله مکارم،
- اگر تراشیدن ریش بدون مجوز شرعی باشد عدالت صاحبش شرعا محرز نیست و لذا آثار شرعی عدالت بر او بار نمی شود. آیت الله سیستانی

اقتداء به امام جماعتی که قوانین راهنمایی را رعایت نمی کند

اگر امام جماعت قوانین راهنمایی و رانندگی را رعایت نکند منجر به سقوط عدالت امام جماعت می شود؟^۲

- به طور کلی رعایت قوانین و مقررات نظام اسلامی لازم است و تخلف از آن جایز نیست و گناه محسوب می شود، ولی صرف مورد مذکور موجب سقوط از عدالت نیست. امام خامنه ای
- اقتدا کردن به امام جماعتی که بدون گواهینامه رانندگی می کند چه حکمی دارد؟**
- اگر بدون گواهینامه رانندگی می کند اقتدا به او اشکال دارد. (آیت الله مکارم شیرازی)^۳

اقتداء به کسی که ولایت فقیه را قبول ندارد

اگر امام جماعت مسجد، ولایت فقیه را قبول ندارد (به ویژه شخص ولی فقیه را)، آیا اقتدا به ایشان در نماز جماعت جایز است؟^۴

- اگر از روی جهل و اشتباه باشد، موجب عدم اقتدا نیست؛ بنابر این اگر واجد شرایط امام جماعت شدن باشد، اشکالی ندارد. امام خامنه ای

اقتداء به غیر معمم

آیا می توان نماز جماعت را به امام جماعت غیر معمم برگزار کرد؟^۵

- با دسترسی به روحانی به غیر روحانی اقتدا نکنند؛ در صورت عدم دسترسی، اقتدا به غیر روحانی واجد شرایط اشکال ندارد؛ منظور از روحانی کسی است که علاوه بر داشتن صلاحیتهای لازم ملبس به لباس مقدس روحانیت نیز باشد. حضرت امام ره، امام خامنه ای
- با دسترسی به روحانی به غیر روحانی اقتدا کردن اشکال دارد. آیت الله مکارم،

^۱ (امام خامنه ای سایت شماره استفتاء: ۹۶۲۹۱۹ تاریخ استفتاء: ۰۹/۰۱/۱۳۹۸، آیت الله سیستانی، استفتائات س ۲۴۳.

^۲ (امام خامنه ای سایت شماره استفتاء: ۸۷۰۴۶۶ تاریخ استفتاء: ۳۰/۰۲/۱۳۹۷

^۳ . سایت آیت الله مکارم

<https://makarem.ir/main.aspx?typeinfo=۲۱&lid=۰&catid=۴۴۶۰۶&mid=۲۵۴۴۱۴>

^۴ (امام خامنه ای سایت شماره استفتاء: ۸۶۳۰۸۷ تاریخ استفتاء: ۰۹/۰۲/۱۳۹۷؛

^۵ (امام خامنه ای اجوبه الاستفتائات سوال ۵۶۳، و سایت : شماره استفتاء: ۹۶۳۵۴۵ تاریخ استفتاء: ۱۱/۰۱/۱۳۹۸، استفتاءات (امام خمینی)، ج ۱، ص: ۲۹۴ سوال ۵۳۶ و ۵۰۹، استفتاءات جدید (مکارم)، ج ۳، ص: ۹۱ سوال ۲۶۷.

رضایت امام جماعت برای اقتداء

آیا رضایت کسی که در نماز به او اقتدا می‌شود، شرط است؟^۱

- رضایت امام جماعت شرط صحت اقتدا نیست. امام خامنه ای

اقتداء در نمازی که نظر امام و مأموم فرق می‌کند

حکم اقتداء در نمازی که طبق فتوای مرجع تقلید مأموم، قصر است و طبق فتوای مرجع تقلید امام جماعت، تمام است، یا بالعکس چیست؟^۲

- صحیح نیست. امام خامنه ای
- خالی از اشکال نیست. آیت الله مکارم
- نظر آیت الله سیستانی در رساله جامع: اگر در کف دست امام مانعی است که به هیچ وجه رفع نمی‌شود و امام به علت مجتهد بودن خودش یا به خاطر نظر مرجع تقلیدش معتقد است وظیفه‌اش وضوی جبیره‌ای یا غسل جبیره‌ای است، ولی مأموم از روی اجتهاد یا تقلید معتقد است وظیفه امام، تیمم است، در این صورت، مأموم نمی‌تواند به امامی که با وضو یا غسل جبیره نماز می‌خواند اقتدا نماید.

مرجحات امام جماعت

هر گاه در جائی چند نفر به قصد تحصیل ثواب امامت، معارضة کنند در امامت بدون غرض دنیوی، کسی که رغبت تمام مأمومین به او زیادتر است به سبب رجحان شرعی، مقدّم بر دیگران است. و هر گاه مأمومین خلاف کنند و هر جمعی کسی را ترجیح دهند، فقیه جامع الشرائط اولی از دیگران است خصوصاً در صورتی که تقوی و ورع او زیادتر باشد. و اگر هیچ کدام فقیه جامع الشرائط نباشند یا متعدد باشند، کسی که قرائت او بهتر باشد مقدّم است. و بعد از آن کسی که مسائل نماز را بیشتر بداند مقدّم است. و بر فرض مساوی بودن آنها، کسی که سایر مسائل دینی، غیر نماز را بیشتر بداند مقدّم است. و بعد از آن کسی که عمر او در اسلام زیادتر باشد مقدّم است. و بعد از آن کسی که از سایر جهات شرعی رجحان داشته باشد مقدّم است.^۳

اقتدا به امام جماعت اهل سنت

الف) در مکه و مدینه

اقتدا به امام جماعت اهل سنت چه حکمی دارد؟^۴

^۱ امام خامنه ای اجوبه الاستفتاءات سوال ۵۷۳،

^۲ امام خامنه ای اجوبه الاستفتاءات سوال ۵۸۳، استفتاءات جدید (مکارم)، ج ۲، ص: ۱۲۸ سوال ۳۳۴؛ رساله جامع، م ۱۷۷۰.

^۳ - عروة الوثقی، شرائط امام الجماعة، م ۱۸

^۴ - مناسک حج محشی م ۱۳۱۸ اجوبه الاستفتاءات (فارسی)؛ ص: ۱۲۰ س ۵۹۹، مکارم استفتاءات جدید (مکارم)، ج ۲، ص: ۱۲۷ سوال ۳۳۰.

- در وقتی که در «مسجدالحرام» یا «مسجدالنبی» نماز جماعت منعقد شد، مؤمنین نباید از آنجا خارج شوند و باید از جماعت تخلف نکنند و با سایر مسلمین به جماعت نماز بخوانند. (حضرت امام خمینی ره)
- نماز جماعت برای حفظ وحدت اسلامی، جایز و صحیح است. (امام خامنه ای، آیت الله مکارم)
- جایز است که نماز پشت سر آنها خوانده شود ولی باید اگر مأموم می تواند بصورت آهسته برای خود قرائت کند و آلا در ذهن و نفس خود بخواند و اگر نماز جمعه باشد بعد از آن ظهر را بخواند. (آیت الله سیستانی)

ب) در غیر مکه و مدینه

اقتدا به اهل سنت در غیر مکه و مدینه چه حکمی دارد؟^۱

- نماز جماعت برای حفظ وحدت اسلامی، جایز و صحیح است. (امام خامنه ای، آیت الله مکارم)

حکم نماز استداره

• حکم نماز به صورت استداره را بیان فرمایید؟^۲

- نماز به نحو استداره در مسجدالحرام، نیاز به اعاده ندارد. (حضرت امام ره)
- نماز کسانی که پشت سر یا دو طرف امام ایستاده اند صحیح است لکن نماز افرادی که روبروی امام قرار دارند صحیح نیست. (امام خامنه ای)
- چنین نماز جماعتی محل اشکال است. (آیت الله سیستانی)
- کسی که نمازش را در مسجدالحرام به شکل استداره (دایره وار) خوانده، به گونه ای که رو به روی امام جماعت، یا در سمت راست، یا در طرف چپ او ایستاده بوده، نمازش صحیح است، و نیاز به تکرار آن نیست؛ مشروط بر این که امام به حسب دایره یعنی از جهت فاصله به کعبه از دیگران جلوتر باشد. (مکارم شیرازی)

مستحبات نماز جماعت

- ۱- امام در وسط صف بایستد و همچنین کسانی در صف اول باستند که در علم و کمال و عقل و ورع و تقوی مزیتی بر دیگران داشته باشند و افضل آنها در جانب راست از صف اول بایستد زیرا که آن افضل صفوف است.
- ۲- صفهای جماعت منظم و بین افراد فاصله نباشد.
- ۳- مستحب است بعد از گفتن قد قامت الصلاة مامومین برخیزند.
- ۴- امام حال اضعف مامومین را رعایت کند و عجله نکند تا افراد ضعیف به او برسند و قنوت و رکوع و سجود را طول ندهد مگر اینکه همه کسانی که به او اقتدا کرده اند مایلند.
- ۵- امام ذکرها و قرائت را بلند بخواند تا دیگران بشنوند ولی به حد مفرط نرسد.
- ۶- امام در رکوع بفهمد کسی تازه رسیده و می خواهد اقتدا کند رکوع را دو برابر همیشه طول دهد و بعد برخیزد اگر چه بفهمد کس دیگری هم برای اقتدا وارد شده است.

^۱ - استفتاءات (امام خمینی) ج ۱، ص: ۲۷۹ سوال ۴۸۲ و ۴۸۳؛ أجوبة الاستفتاءات (فارسی)؛ ص: ۱۲۰ س ۵۹۹؛ استفتاءات جدید (مکارم)، ج ۲، ص: ۱۲۷ سوال ۳۳۰؛

^۲ - عروه، ج ۱، شرایط جماعت، م ۲۵. مناسک حج (محشی)؛ ص: ۶۰۳ مکارم سایت مناسک مساله ۷۰۷.

۷- ایستادن نزدیک امام مستحب است .

۸- صفها نزدیک هم باشند .

۹- جانب راست صفوف بایستد که افضل از جانب چپ آن است و لکن در نماز میت صف آخر افضل است.

۱۰- بعد از خواندن سوره حمد توسط امام، مأوموم بگوید: «الحمد لله رب العالمین».

۱۱- آنکه صفها راست و معتدل باشد و شانه‌های مأومومین با یکدیگر محاذی باشد و جای خالی در صفوف نگذارند.

۱۲- صفها نزدیک یکدیگر باشد به نحوی که ما بین آنها زیاده‌تر از مقداری که بتوانند سجده کنند نباشد.^۱

مکروهات نماز جماعت

۱- اگر در صفهای جماعت جا باشد مکروه است انسان تنها بایستد. بلکه باید هر گاه صفها پر باشد پهلوی امام بایستد یا در آخر یکی از صفوف.

۲- مأوموم ذکرهای نماز را طوری بگوید که امام بشنود.

۳- اقتدا مسافر در نمازهایی که باید قصر بخواند به کسی که تمام میخواند و بالعکس مکروه است .

۴- صحبت کردن بعد از قول قد قامت الصلاة بلکه این کار در غیر جماعت هم مکروه است و در جماعت شدید تر است.

۵- نافله به جا آوردن بعد از گفتن «قَدْ قَامَتِ الصَّلَاةُ»، بلکه حتی بعد از شروع در اقامه.^۲

متفرقات نماز جماعت

دعا و شعار بعد از نماز

در نماز جماعت بعد از سلام ابتدا آیه صلوات بر پیامبر تلاوت می‌شود و نمازگزاران سه مرتبه صلوات بر محمد و آل محمد «صلی الله علیهم اجمعین» می‌فرستند، بعد از آن سه بار تکبیر می‌گویند و سپس شعارهای سیاسی به صورت دعا و برأئت توسط مؤمنین با صدای بلند داده می‌شود، آیا این کار اشکال دارد؟^۳

قرائت آیه و ذکر صلوات بر پیامبر و آل او «صلی الله علیهم اجمعین» نه تنها اشکال ندارد بلکه مطلوب بوده و ثواب دارد، و مواظبت بر شعارهای اسلامی و شعار انقلاب اسلامی (تکبیر و ملحقات آن) که یادآور رسالت و اهداف بلند انقلاب اسلامی است، هم مطلوب است. امام خامنه ای

اقامه نماز جماعت در ظهر جمعه

حکم نماز جماعت در شهری که در آن همزمان نماز جمعه برگزار میشود چیست میتوان نماز جماعت خواند یا نه؟^۴

- با توجه به اینکه اقامه نماز جماعت ظهر در روز جمعه در مکانی نزدیک محل اقامه نماز جمعه باعث تفرقه صفوف مؤمنین می‌شود و چه بسا در نظر مردم بی احترامی و اهانت به امام جمعه و کاشف از بی اعتنائی به نماز جمعه است، بنابراین سزاوار است که مؤمنین اقدام به انجام آن نکنند، و حتی در صورتی که مستلزم مفاسد و حرام باشد، واجب است از اقامه آن اجتناب کنند. امام خامنه ای

^۱ - رساله مراجع م ۱۴۸۰ الی ۱۴۸۷، عروه ج ۱ مستحبات جماعت

^۲ - رساله مراجع م ۱۴۸۸ الی ۱۴۹۰، عروه ج ۱ مکروهات جماعت

^۳ (امام خامنه‌ای اجوبه الاستفتات سوال ۵۷۱،

^۴ (امام خامنه ای سایت شماره استفتاء: ۹۱۰۳۰۷ تاریخ استفتاء: ۳۱/۰۶/۱۳۹۷، استفتاءات جدید (مکارم)، ج ۲، ص: ۱۳۱ سوال ۳۴۶؛

- بهتر است که در وقت نماز جمعه، نماز جماعت نخوانند؛ مگر در جایی که توانایی بر حضور در نماز جمعه نداشته باشند.
آیت الله مکارم

حکم مصافحه بعد از نماز

- دست دادن با نفر پشت سر در نماز جماعت چه حکمی دارد؟^۱
- مصافحه بعد از سلام و فراغت از نماز فی نفسه اشکال ندارد و به طور کلی مصافحه مؤمنین با هم مستحب است.
امام خامنه ای
- اگر مصافحه را به نیت مطلوبیّت مطلقى که دارد انجام دهند و گاهی نیز آن را ترک کنند اشکالی حاصل نمی شود. آیت الله مکارم شیرازی

^۱ (امام خامنه ای سایت شماره استفتاء: ۹۴۵۳۰۷ تاریخ استفتاء: ۰۸/۱۱/۱۳۹۷)